

ONDERZOEKSRAPPORT
ONDERZOEK JAARVERSLAGEN
EXAMENCOMMISSIES 2018-2019
SAMENVATTING & ANALYSE

Instituut/Dienst
Naam auteur(s)

Concernstaf
Gerrit van Hengel (compliance officer)
Eduard Leijten (lid onderzoeksteam)

Datum
Status

15-6-2020
Versie 1.0 (definitief)

VERSIEBEHEER

Versie	Bespreken/vaststellen	Wanneer	Gereed	Wijzigingen
1.0	Definitieve versie t.b.v. CvB-vergadering van 15 juni 2020	11-6-2020	11-6-2020	

INHOUDSOPGAVE

1.	Opdracht en werkwijze	5
2.	Leeswijzer	10
3.	Algemeen	11
4.	Faciliteiten, samenstelling en werkwijze	13
4.1.	Faciliteiten van de examencommissieleden en vergaderingen	13
4.2.	Samenstelling examencommissie	14
4.3.	Gevoerde overleg met de directie inzake de faciliteiten en de uitkomst daarvan	17
4.4.	Mogelijkheid om onafhankelijk te functioneren	18
4.5.	Trends of aandachtspunten	18
5.	Borgen van de kwaliteit van tentamens	21
5.1.	Relevante achtergronden/aspecten toetskwaliteit	21
5.2.	Verrichte activiteiten door examencommissie om de kwaliteit van toetsen te borgen	22
5.3.	Verrichte activiteiten door toetscommissie om de kwaliteit van toetsen te borgen	23
5.4.	Oordeel van de examencommissie over de activiteiten van de toetscommissie	27
5.5.	Trends of aandachtspunten	28
6.	Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten (voorheen eindkwalificaties) mede in verband met de externe validering	30
6.1.	Relevante achtergronden/aspecten gerealiseerde leerresultaten	30
6.2.	Werkwijze van de examencommissie bij het toetsen van de gerealiseerde leerresultaten zoals beschreven in de OER	32
6.3.	Betrokkenheid 'externen' daarbij	35
6.4.	Trends of aandachtspunten	36
7.	Gevolgde deskundigheidsbevordering/scholing	38
7.1.	Aard en omvang van de activiteiten (collectief en individueel)	38
7.2.	Deskundigheid inzake beoordelen toetskwaliteit (SKE/BKE-certificaten)	38
7.3.	Trends of aandachtspunten	39
8.	Aandachtspunten per examencommissie	40
8.1.	CMI	40
8.2.	COM	40
8.3.	EAS	41
8.4.	IBK	41
8.5.	IFM	41
8.6.	IGO-Bachelors	42
8.7.	IGO-Masters	42
8.8.	ISO	42
8.9.	IVG	43
8.10.	IVL	43

8.11. RAC	43
8.12. RBS	44
8.13. RMI	44
8.14. WdKA	44
9. Analyse kwantitatieve gegevens	45
10. Conclusies & aanbevelingen	47
11. Bijlagen	53
11.1. Format jaarverslag examencommissies studiejaar 2018-2019	54
11.2. Opgevraagde kwantitatieve gegevens per examencommissie	59
11.2.1. Faciliteiten (uren per week voor leden, voorzitter en secretaris)	59
11.2.2. Aantal vergaderingen in het studiejaar 2018-2019	60
11.2.3. Aantal afgegeven getuigschriften per soort in het studiejaar 2018-2019	61
11.2.4. Vrijstellingen (het verlenen van vrijstelling voor het afleggen van één of meer tentamens, afgewezen verzoeken tellen hierin dus niet mee)	63
11.2.5. Fraude en andere onregelmatigheden	64
11.2.6. Toetsgerelateerde klachten	65
11.2.7. Hoorzittingen van de examencommissie	66
11.2.8. CBE-zaken (College van Beroep voor de Examens)	67
11.3. Overzicht kernthema's jaarverslagen voorgaande studiejaar	68
11.4. De toetscommissie: borgen of zorgen?	69
11.5. Overzicht mogelijke vormen van externe validering	74
11.6. Aanbevelingen jaarverslagen examencommissies voorgaande 3 studiejaar	75
11.7. Afkortingenlijst	77

1. Opdracht en werkwijze

Op grond van artikel 7.12b, lid 5 van de WHW stelt iedere examencommissie jaarlijks een verslag op van haar werkzaamheden. De examencommissies verstrekken de opgestelde jaarverslagen aan het College van Bestuur.

Binnen Hogeschool Rotterdam waren in het studiejaar 2018-2019 in totaal 14 examencommissies actief. Met dit onderzoek naar de jaarverslagen 2018-2019 van de examencommissies worden de trends en rode draden in beeld gebracht. Daarnaast wordt beoordeeld of de jaarverslagen voldoende inzicht geven in de wijze waarop aan de wettelijk toegekende taken en bevoegdheden invulling is gegeven. Indien van toepassing worden aanbevelingen aan het College van Bestuur gedaan.

Relevante context

De afgelopen jaren is het uitvoeren van een onderzoek naar de jaarverslagen van individuele examencommissies een vast onderdeel van het werkprogramma van de compliance officer geworden. De compliance officer merkt in de onderzoeksrapporten over voorgaande studiejaar meermaals op dat diverse examencommissies onvoldoende systematisch aandacht besteden aan de borging van de kwaliteit van tentamens en examens. Het College van Bestuur heeft op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken herhaaldelijk de wens geuit meer betekenisvolle jaarverslagen van de examencommissies te willen ontvangen. De inhoudelijke, betekenisvolle verantwoording moet met name zichtbaar zijn voor de aan de examencommissie opgedragen wettelijke taken inzake het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens (artikel 7.12b, lid 1 onder a. WHW).

In de jaarverslagen dient expliciet met inhoudelijke onderbouwing te worden aangegeven hoe de kwaliteit van tentamens en examens (afstudeerkwaliteit) wordt geborgd. Het gaat daarbij niet enkel om het procedureel ingaan op de uitvoering van activiteiten en borgingstaken van de examencommissie. Het is vooral van belang dat examencommissies een oordeel geven over de kwaliteit van toetsing en het eindwerk, inclusief de daarbij behorende (inhoudelijke) bevindingen en adviezen aan het opleidingsmanagement.

Specifieke aandachtspunten onderzoeksrapport 2017-2018

Het onderzoeksrapport over het studiejaar 2017-2018 bevat 13 aanbevelingen, waarbij de belangrijkste gerelateerd zijn aan de borgende taak van examencommissies inzake de kwaliteit van toetsen en gerealiseerde leerresultaten (eindkwalificaties). De voornaamste ontwikkelpunten gaan over het duidelijk benoemen van de verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden van het opleidingsmanagement (*zorgen*) enerzijds en die van de examencommissies (*borgen*) anderzijds. Dit is mede belangrijk omdat examencommissies de uitvoering van de wettelijke borgingstaak voor de kwaliteit van tentamens veelal mandateren aan toetscommissies.

Naar aanleiding van het uitgevoerde onderzoek is de examencommissies met klem verzocht bij het opstellen van de jaarverslagen 2018-2019 rekening te houden met de volgende specifieke aandachtspunten:

- Borgende taak inzake kwaliteit tentamens en examens.
- Inhoudelijke betekenisvolle verantwoording (i.p.v. procesmatig).
- Begrijpelijke schrijfstijl, passend voor (openbare) publicatie.
- Zelfstandige leesbaarheid (i.p.v. verwijzingen naar bijlagen).

Geboden hulpmiddelen en ondersteuning

In de voorgaande jaren werd door Concernstaf, team Juridische Zaken, een format opgesteld in lijn met de 'Handreiking Examencommissies, 2015', die is uitgegeven door de Vereniging Hogescholen. Dit format is voor de jaarverslagen 2018-2019 door de compliance officer en de voorzitter van het Platform Voorzitters Examencommissies (PVE) herzien. Beoogd wordt meer logica en overzicht aan te brengen waarbij per onderdeel de verwachtingen geëxpliciteerd worden (zie bijlage 11.1). Het herziene format is voor de zomervakantie door de voorzitter PVE ter beschikking gesteld aan alle voorzitters van examencommissies. Tevens is een aantal kwantitatieve gegevens (zie bijlage 11.2) opgevraagd bij de examencommissies.

Na de zomervakantie 2019 heeft het PVE aandacht besteed aan het schrijven van de jaarverslagen 2018-2019, rekening houdend met de eerder aangegeven aandachtspunten. Tevens zijn de concept jaarverslagen 2018-2019 door een externe gelezen en van commentaar voorzien. Deze feedback hebben de examencommissies in hun jaarverslagen kunnen verwerken. De compliance officer en het lid van het onderzoeksteam hebben ervoor gekozen geen kennis te willen nemen van de feedback die elke examencommissie heeft ontvangen. Dit om het onderzoek zo onbevooroordeeld en objectief mogelijk uit te kunnen voeren.

Doelstelling

Doelstelling van het onderzoek is inzicht geven in de kwaliteit van verslaglegging door de individuele examencommissies over de door hen uitgevoerde wettelijke taken en bevoegdheden. Er dient hierbij een duidelijk, inhoudelijk beeld te ontstaan van de wijze waarop een examencommissie haar borgingstaken heeft uitgevoerd, inclusief de daarbij behorende (inhoudelijke) bevindingen en adviezen. Tevens heeft dit onderzoek tot doel – door samenvatting en analyse – belangrijke trends en ontwikkelingen op het niveau van de hogeschool als geheel bloot te leggen teneinde hiervan te kunnen leren.

Het College van Bestuur heeft in zijn onderzoeksopdracht een aantal eisen gesteld. Het op te leveren onderzoeksrapport Jaarverslagen Examencommissies 2018-2019:

- maakt belangrijke trends en ontwikkelingen zichtbaar naar aanleiding van de samenvatting en analyse van de individuele jaarverslagen.
- geeft inzicht in de kwaliteit van verslaglegging van de door de individuele examencommissies uitgevoerde taken en bevoegdheden.
- geeft aanbevelingen op basis van de inhoudelijke analyse en onderzochte kwaliteit van verslaglegging.

Scope en afbakening

Het aantal thema's waarover examencommissies volgens het format moet rapporteren is aanzienlijk. Daarom is in dit onderzoek een selectie van de thema's betrokken. Om de vergelijkbaarheid met de resultaten uit het vorige studiejaar mogelijk te maken en gezien de (wettelijke) importantie van de eerder gekozen kernthema's, is het onderzoek gericht op dezelfde kernthema's als in het voorgaande studiejaar (2017-2018).

Hieronder volgen de 'kernthema's' waarop in de analyse en samenvatting van de jaarverslagen 2018-2019 is ingezoomd. De kernthema's komen in dit onderzoeksrapport Jaarverslagen Examencommissies 2018-2019 afzonderlijk en expliciet naar voren. De overige thema's die in het format voor het jaarverslag van de examencommissies zijn vermeld, worden in meer samenvattende

zin weergegeven. De kernthema's bewegen zich op vier vlakken, te weten 'Faciliteiten, samenstelling en werkwijze', 'Borgen van de kwaliteit van de tentamens', 'Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten' en 'Gevolgd deskundigheidsbevordering/scholing'. Zie hieronder een korte toelichting op de geselecteerde kernthema's. In bijlage 1.3 staan de selecties voor de kernthema's in voorgaande studie jaren vermeld.

Kernthema 1 → Faciliteiten, samenstelling en werkwijze:

- Faciliteiten van de examencommissieleden en vergaderingen.
- Samenstelling examencommissie.
- Overleg met de directie inzake de faciliteiten en de uitkomst daarvan.
- Mogelijkheid om onafhankelijk te functioneren.
- Trends of aandachtspunten.

Kernthema 2 → Borgen van de kwaliteit van tentamens:

- Verrichte activiteiten door examencommissie om de kwaliteit van toetsen te borgen.
- Verrichte activiteiten door toetscommissie om de kwaliteit van toetsen te borgen.
- Oordeel van de examencommissie over de activiteiten van de toetscommissie.
- Uitgebrachte adviezen en opvolging daarvan.
- Trends of aandachtspunten.

Kernthema 3 → Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten (mede i.v.m. externe validering):

- Werkwijze van de examencommissie bij het toetsen van de eindkwalificaties zoals beschreven in de OER.
- Betrokkenheid 'externen' daarbij.
- Bevindingen van de examencommissie daarbij.
- Uitgebrachte adviezen en opvolging daarvan.
- Trends of aandachtspunten.

Kernthema 4 → Gevolgd deskundigheidsbevordering/scholing:

- Aard en omvang van de activiteiten (collectief en individueel).
- Deskundigheid inzake beoordelen toetskwaliteit (SKE/BKE-certificaten).
- Trends of aandachtspunten.

Tot slot is het belangrijk te beseffen dat het onderzoeksobject de jaarverslagen examencommissies 2018-2019 betreft, aangevuld met kwantitatieve gegevens. Hierbij wordt nadrukkelijk beoordeeld in hoeverre inhoudelijke toelichting wordt gegeven op de uitvoering van de borgingstaken door de examencommissie, inclusief de bijbehorende bevindingen en adviezen van de examencommissie. Het daadwerkelijk functioneren van de examencommissies – uitgezonderd wat daarover is te zeggen naar aanleiding van de inhoud van de jaarverslagen - is geen object van onderzoek.

Onderzoeksaanpak

Met het College van Bestuur en het Platform Voorzitters Examencommissies is overeengekomen dat het onderzoek naar de jaarverslagen van de examencommissies over het studiejaar 2018-2019 ingaat op dezelfde kernthema's als het daaraan voorafgaande studiejaar 2017-2018. Voornaamste reden hiervoor is om de ontwikkeling op deze belangrijke thema's te kunnen volgen. De jaarverslagen zijn door de projectleider Professionalisering Examencommissies verzameld en vrijwel alle jaarverslagen zijn – conform afspraak - voor het eind van 2019 aan de onderzoekers ter beschikking gesteld. De tijdige aanlevering van verslagen is dus een stuk verbeterd.

De ontvangen jaarverslagen 2018-2019 zijn door de onderzoekers afzonderlijk bestudeerd. De bevindingen van de onderzoekers zijn in een onderzoeksadministratie vastgelegd. In deze administratie zijn naast de bevindingen, ook de jaarverslagen en kwantitatieve gegevens vastgelegd. Ten aanzien van de vier kernthema's zijn de jaarverslagen uitgebreid geanalyseerd, rekening houdend met geldende wetgeving (WHW) en duiding in relevante publicaties. Voor zover deze duiding heeft plaatsgevonden, wordt in dit onderzoeksrapport de bronvermelding van de betreffende publicaties aangegeven.

De onderzoeksbevindingen zijn in gezamenlijkheid gewogen en beoordeeld. Ook de conclusies en aanbevelingen zijn in gezamenlijkheid tot stand gekomen. De onderzoekers hebben tijdens het uitvoeren van het onderzoek minimaal eenmaal in de twee weken overleg gevoerd. De aangeleverde kwantitatieve gegevens zijn in één totaalbestand (zie bijlage 11.2) opgenomen. Deze gegevens worden met toelichting in het onderzoeksrapport opgenomen.

Afstemming

Voor de start van het onderzoek is de overeengekomen onderzoeksopdracht besproken met de voorzitter van het Platform Voorzitters Examencommissies. Gedurende het onderzoek heeft de onderzoeksleider de opdrachtgevers op de hoogte gebracht van de voortgang. Afgesproken is dat de voorzitter van het Platform Voorzitters Examencommissies als eerste kennis kan nemen van de onderzoeksbevindingen en de daarop gebaseerde aanbevelingen. Daarna zal het conceptrapport aan de voorzitters van de examencommissies worden voorgelegd om hen in staat te stellen mogelijke feitelijke onjuistheden aan te geven.

Uiteindelijk wordt de definitieve versie van het onderzoeksrapport Jaarverslagen Examencommissies 2018-2019 – inclusief de daarbij behorende conclusies en aanbevelingen – aan het College van Bestuur aangeboden. Bij de bespreking van het onderzoeksrapport in de vergadering van het College van Bestuur zijn ook de leden van het onderzoeksteam en de voorzitter van het Platform Voorzitters Examencommissies aanwezig.

Na de behandeling van het onderzoeksrapport in de vergadering van het College van Bestuur zullen de voorzitters van de examencommissies en de instituutsdirecteuren door het College van Bestuur worden geïnformeerd over het onderzoeksrapport en over de eventueel noodzakelijke bijsturing naar aanleiding van de (overgenomen) aanbevelingen.

Onderzoeksteam

Het onderzoeksteam bestaat uit Gerrit van Hengel (compliance officer) en Eduard Leijten (lid onderzoeksteam).

*** Let op in verband met COVID-19 ***

Op initiatief van de compliance officer zijn op onderdelen andere afspraken met het College van Bestuur gemaakt dan die in hoofdstuk 1 'Opdracht en werkwijze' staan vermeld. In verband met COVID-19 ligt er namelijk een flinke (werk-)druk bij de examencommissies. De compliance officer is van mening dat acceptatiegraad voor een dergelijke oordelende rapportage laag is. Sterker nog, een reguliere rapportage zal naar zijn inschatting waarschijnlijk meer kwaad dan goed doen.

Naar aanleiding van de bespreking van deze zorg in de vergadering van het College van Bestuur op 6 april 2020, zijn de volgende afspraken gemaakt:

- om genoemde reden wordt geen oordelende rapportage gepubliceerd.
- de compliance officer analyseert de jaarverslagen en komt met feedback en professionaliseringsmogelijkheden.
- de jaarverslagen 2018-2019 van de 14 individuele examencommissies worden conform de wet direct aan het College van Bestuur ter beschikking gesteld.
- de analyse van de compliance officer (onderzoeksrapport jaarverslagen 2018-2019) wordt bij de jaarverslagen van de individuele examencommissies gevoegd.

*** Let op in verband met COVID-19 ***

2. Leeswijzer

Dit onderzoeksrapport beoogt inzicht te geven in de kwaliteit van de jaarverslagen examencommissies 2018-2019 inzake de uitgevoerde wettelijk opgedragen taken en bevoegdheden. Op basis van de bevindingen worden conclusies getrokken en gerichte aanbevelingen gedaan.

In hoofdstuk 3 is aangegeven in welke mate de jaarverslagen als informatief worden beschouwd en of ze een begrijpelijke schrijfstijl hebben, die ze geschikt maakt voor openbare publicatie.

In de hoofdstukken 4 tot en met 7 wordt ingegaan op de geselecteerde kernthema's, te weten 'Faciliteiten, samenstelling en werkwijze' (hoofdstuk 4), 'Borgen van de kwaliteit van tentamens' (hoofdstuk 5), 'Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten mede in verband met externe validering' (hoofdstuk 6) en 'Gevolgde deskundigheidsbevordering/scholing' (hoofdstuk 7).

In hoofdstuk 8 worden aandachtspunten per examencommissie vermeld en in hoofdstuk 9 worden de totalen van de aangeleverde kwantitatieve gegevens op niveau van de hogeschool geanalyseerd.

Tot slot worden in hoofdstuk 10 de belangrijkste conclusies en aanbevelingen vermeld. Het onderzoeksteam hoopt en vertrouwt erop dat de uitkomsten van dit onderzoek zullen bijdragen aan de verdere professionalisering van examencommissies en de hogeschool als geheel.

Het onderzoeksteam,

Eduard Leijten
Gerrit van Hengel

3. Algemeen

Alle examencommissies hebben gebruik gemaakt van het herziene format voor het jaarverslag 2018-2019, waarbij per onderdeel de verwachtingen zijn geëxpliciteerd. De in het onderzoeksrapport 2017-2018 aangegeven grote verschillen in omvang van de jaarverslagen en specificatie per onderdeel zijn hierdoor in belangrijke mate opgelost.

In de onderstaande tabel wordt een algemeen beeld van de informatieverstrekking per examencommissie gegeven. Eén van de specifieke aandachtspunten uit het onderzoeksrapport 2017-2018 'begrijpelijke schrijfstijl' is eveneens in tabel 1 verwerkt. Voor wat betreft de gewenste inhoudelijke, betekenisvolle verantwoording van de borgende taak inzake de kwaliteit van tentamens en examen wordt verwezen naar de hoofdstukken 5 en 6.

Examen-commissie	Opbouw conform format	Omvang jaarverslag (pagina's)	Aantal bijlagen	Omvang bijlagen (pagina's)	Begrijpelijke schrijfstijl ¹	Informatief conform uitvraag ²
CMI	J	33	2	5	J	voldoende
COM	J	39	4	5	J	goed
EAS	J	35	2	40	J	voldoende
IBK	J	39	5	18	J	voldoende
IFM	J	33	11	123	J	goed
IGO-B	J	29	3	6	J	voldoende
IGO-M	J	24	1	1	N	beperkt
ISO	J	31	2	5	J	voldoende
IVG	J	38	4	17	J	voldoende
IVL	J	29	2	20	J	voldoende
RAC	J	39	6	20	J	goed
RBS	J	59	2	7	J	voldoende
RMI	J	33	4	6	J	voldoende
WdKA	J	37	3	27	J	voldoende

Tabel 1: Algemeen beeld informatieverstrekking examencommissies

¹ schijfwijze passend voor publicatie: begrijpelijke tekst, geen privacygevoelige gegevens.

² mate van vermelding opgevraagde informatie: mate waarin aan format wordt voldaan.

Aan de jaarverslagen 2018-2019 is de eis gesteld van 'zelfstandige leesbaarheid'. Daaronder wordt verstaan de begrijpelijkheid van het jaarverslag zonder het raadplegen van bijlagen. Deze voorwaarde voor de jaarverslagen 2018-2019 is ook tijdens de benoemingsbijeenkomst van de leden van de examencommissies van op 9 oktober 2019 kenbaar gemaakt. Deze eis is echter bij het verspreiden van het format voor het jaarverslag onvoldoende helder over het voetlicht gekomen. Daarom hebben de onderzoekers deze eis niet gehandhaafd en is de inhoud van de bijlagen – zoals de verslagen van de toetscommissies en eventuele afstudeercommissies – toch in de beoordelingen betrokken.

Wanneer het format voor de jaarverslagen 2019-2020 wordt verspreid zal deze eis expliciet in het communicatiebericht worden opgenomen. Het format voor het jaarverslag zal overigens op basis van de ervaringen over het verslagjaar 2018-2019 worden aangescherpt.

Ook worden de cijfermatige gegevens opgevraagd bij de examencommissies. Opvallend zijn de verschillende interpretaties die de examencommissies hebben bij het opgeven van de uitgevraagde gegevens. In hoofdstuk 9 zal hier aandacht aan worden besteed. Deze ervaring leidt eveneens tot het aanpassen van het format voor het aanleveren van de kwantitatieve gegevens.

4. Faciliteiten, samenstelling en werkwijze

4.1. Faciliteiten van de examencommissieleden en vergaderingen

In het studiejaar 2018-2019 zijn binnen Hogeschool Rotterdam 14 examencommissies actief. De examencommissie RAC levert voor de eerste keer een jaarverslag op. Ieder instituut kent in dit studiejaar nu één instituutsbrede examencommissie, conform het besluit van het CvB van 8 april 2018. Uitzondering hierop is IGO die in het studiejaar 2018-2019 nog beschikt over twee afzonderlijke examencommissies IGO-B en IGO-M. Per 1 september 2019 is ook binnen IGO één instituutsbrede examencommissie actief.

Het bezettingsoverzicht van de 14 afzonderlijke examencommissies is in bijlage 11.2.1 opgenomen. De bezetting per examencommissie is gesplitst naar de rollen van voorzitter, leden en (ambtelijk) secretaris. Het bezettingsoverzicht 2018-2019 laat ten opzichte van het vorige studiejaar een stijging zien van 1,5 fte in de totale bezetting van de examencommissies. Voor wat betreft het verantwoorden van de bezetting is aandacht nodig voor de rol van de (ambtelijk) secretaris. Vier examencommissies verantwoorden deze rol niet in het bezettingsoverzicht (IGO-M, ISO, RAC en RBS).

Verschillende examencommissies (COM, IBK, IVL, RAC, WdKA) vermelden in hun jaarverslagen zorgen over de kwantitatieve bezetting. De voorzitter van de examencommissie COM geeft aan dat de oorzaak van de krapte in capaciteit mede wordt veroorzaakt door het voorzitterschap van het PVE, dat steeds belangrijker wordt en meer tijd in beslag gaat nemen. De examencommissie IBK meldt dat er bij twee van de vier toetscommissies onvoldoende tijd en menskracht ter beschikking is gesteld. Ondanks de vele zorgen die hierover met de directeur zijn gedeeld kwam hier pas verandering in toen nieuwe (interim-) onderwijsmanagers waren aangesteld. De examencommissie IVL geeft aan dat door hoge werkdruk en de tijd die zit in het afwerken van de lopende zaken (vrijstellingsverzoeken, fraudegevallen, klachten, enz.) de borging van het eindniveau onder een te grote druk heeft gestaan. Zaken zijn daardoor niet - of niet volledig - afgerond. RAC geeft aan dat veel tijd wordt besteed aan het behandelen van klachten en dat het grote aantal opleidingen de borgingstaak verzwakt. De examencommissie uit haar zorg over het terugdraaien van de bezettingsuitbreiding waartoe onder de interim-directeur was besloten (uitbreiding van 2,0 fte naar 2,4 fte). De huidige directeur RAC heeft de goedkeuring ingeperkt tot 2,1 fte. Ook door de examencommissie van WdKA wordt kritiek geleverd op te krappe facilitering. In verband met de uitvoering van de wettelijke taken en de toenemende druk op examencommissies pleit de examencommissie voor uniforme richtlijnen inzake facilitering vanuit het CvB.

Drie examencommissies (IBK, IGO-B en IVG) klagen over het gebrek aan vaste, passende vergaderruimte. Dit wordt als werkdrukverhogend ervaren. Het aantal klachten over Osiris Zaak ter ondersteuning van de procedure- en archiveringstaak inzake klachten en verzoeken van studenten is afgenomen. Wel heeft RBS kritiek op de beperkte gebruiksvriendelijkheid van Osiris Zaak en wordt de extra werklast als obstakel ervaren.

In bijlage 11.2.2 staat het aantal vergaderingen per examencommissie vermeld. Hieruit blijkt dat het aantal vergaderingen per examencommissie sterk verschilt. Het gemiddelde aantal is 23 vergaderingen, waarbij er grote verschillen gerapporteerd worden (IGO-M: 3 en IBK: 41). Dit grote verschil in gerapporteerde aantallen vergaderingen kan deels worden verklaard door het onderscheid

in verschillende soorten vergaderingen. Zo maken examencommissies onderscheid in reguliere vergaderingen, diplomavergaderingen, thema-/beleidsvergaderingen en PVE-vergaderingen.

Tevens is binnen een aantal examencommissies sprake van een vergaande taakverdeling, hetgeen invloed heeft op de gewenste vergaderfrequentie. Zo verdeelt RMI de verschillende taken over commissieleden en deze leden formuleren tevens besluiten. Zij onthouden zich van zaken waarbij zijzelf betrokken zijn. Complexe zaken worden plenair behandeld. Alleen de voorzitter en de vicevoorzitter zijn bevoegd besluiten definitief te maken.

4.2. Samenstelling examencommissie

Naast een heldere en transparante positionering van examencommissies binnen de organisatie dragen een correcte benoemingsprocedure en samenstelling van de examencommissie bij aan het onafhankelijk functioneren.

Benoemingsprocedure

De benoemingsprocedure vindt haar oorsprong in artikel 7.12a., lid 1 WHW. Het instellingsbestuur stelt de examencommissie in en benoemt de leden op basis van hun deskundigheid op het terrein van de desbetreffende opleiding of groep van opleidingen. Artikel 7.12a., lid 4 WHW stelt vervolgens dat het instellingsbestuur de leden van de desbetreffende examencommissie hoort, alvorens tot benoeming van een lid over te gaan.

Alle examencommissies vermelden nu in hun jaarverslag een overzicht van de samenstelling van de examencommissie, waarbij nu per commissielid de datum van toetreding in de examencommissie wordt vermeld ('lid sinds'). Hierdoor ontstaat inzicht in de anciënniteit van de commissieleden.

De WHW stelt geen eisen aan de zittingstermijn van de leden en voorzitter van de examencommissie. Hogeschool Rotterdam heeft in artikel 2, lid 5 van het Reglement Examencommissies en Examinatoren (zie Hogeschoolgids) gesteld dat de benoeming geschiedt voor een periode van één studiejaar waarbij herbenoeming steeds mogelijk is. De maximale zittingstermijn voor de leden en voorzitter was tot en met het studiejaar 2018-2019 gesteld op ten hoogste vijf studiejaar. Inmiddels is deze maximale zittingstermijn van vijf jaar met de wijziging van het Reglement Examencommissies en Examinatoren per 1 september 2019 komen te vervallen.

Over het verslagjaar 2018-2019 was de maximale zittingstermijn van vijf jaren dus onverkort van toepassing. Door maar liefst negentien leden van de examencommissies CMI (1), COM (1), IBK (1), IFM (3), IGO-B (3), IGO-M (3), ISO (2), RBS (2) en WdKA (3) werd die maximale zittingstermijn overschreden.

In artikel 2 lid 5 van het Reglement Examencommissies en Examinatoren wordt bepaald dat de benoeming geschiedt voor een periode van één studiejaar. De examencommissie IGO-B is van mening dat de benoemingsduur langer zou moeten zijn, omdat een benoeming voor één jaar een belemmering kan vormen voor de onafhankelijke opstelling.

Wijzigingen in samenstelling

De samenstelling van vier examencommissies is in het studiejaar 2018-2019 substantieel gewijzigd. Zo is de examencommissie RAC in het studiejaar 2018-2019 voor het eerst ingesteld. Logischerwijs heeft deze examencommissie in de oprichtingsfase tijd besteed aan het vormgeven van beleid en procedures. Ook is er gewerkt aan het realiseren van een goede samenwerking en het beleggen van het eigenaarschap. De samenstelling van de examencommissie COM heeft een grote wijziging ondergaan. Behoudens de voorzitter en het externe lid zijn alle overige leden aan het begin of gedurende het studiejaar 2018-2019 lid geworden. Bij IVL schetsen de personele wisselingen gedurende het studiejaar 2018-2019 een zorgelijk beeld. De examencommissie RBS geeft aan dat er per 1 september 2018 maar liefst vijf nieuwe leden zijn benoemd en dat daardoor veel tijd is besteed aan het inwerken van deze leden.

Zoals gemeld in de vorige paragraaf uiteten onder meer de examencommissies COM, IVL en RAC zorgen over de toegekende kwantitatieve bezetting aan de examencommissies. Hieruit blijkt dat net als voorgaande jaren de expliciete meldingen over drukte en werkdruk vaak gerelateerd zijn aan (organisatie-) veranderingen en personeelwisselingen. Door de wisselingen in samenstelling van de commissie zelf moeten nieuwe leden worden ingewerkt om de kwalitatieve bezetting van de examencommissies te realiseren. Ook organisatorische wijzigingen (bijvoorbeeld directiewisselingen, uitfasering opleidingen e.d.) of veranderingen in processen en systemen hebben invloed.

De rode draad uit de afzonderlijke jaarverslagen is dat – uitgaande van de redelijke normbezetting – de druk vooral voortkomt uit wisselingen van de commissiesamenstelling en organisatorische wijzigingen in de instituten of onderwijsteams.

Wettelijk verplichte 'externe lid'

Artikel 7.12a, lid 3 WHW stelt dat het instellingsbestuur er bij de benoeming van de leden van de examencommissie zorg voor draagt dat:

- a. ten minste één lid als docent verbonden is aan de desbetreffende opleiding of aan een van de opleidingen die tot de groep van opleidingen behoort;
- b. tenminste één lid afkomstig is van buiten de desbetreffende opleiding of een van de opleidingen die tot de groep van opleidingen behoort;
- c. leden van het instellingsbestuur of personen die anderszins financiële verantwoordelijkheid dragen binnen de instelling niet worden benoemd.

Voor zover uit de aangeleverde jaarverslagen af te leiden is, voldoen de examencommissies allemaal aan het onder punten a. en c. gestelde. Met betrekking tot punt b. – vaak aangeduid als de verplichting tot benoeming van een 'extern lid' – zijn verschillende varianten binnen de examencommissies geconstateerd. Aan het externe lid wordt volgens de WHW de eis gesteld dat deze afkomstig is van buiten de desbetreffende opleiding of een van de opleidingen die tot de groep van opleidingen behoort. Hogeschool Rotterdam heeft per instituut een examencommissie ingesteld (IGO daarop uitgezonderd) en heeft daarmee de groep van opleidingen op instituutniveau gedefinieerd. Het externe lid mag wel binnen de hogeschool werkzaam zijn, maar niet verbonden zijn aan een van de opleidingen binnen het betreffende instituut. Externe leden van de examencommissies kunnen natuurlijk ook afkomstig zijn van buiten de HR.

Hieronder volgt een overzicht dat inzicht geeft hoe de verschillende examencommissies invulling geven aan de invulling van het wettelijk verplichte externe lid.

Examencommissie	Extern lid	Van binnen HR	Van buiten HR	Conform WHW
CMI	J		X	J
COM	J		X	J
EAS	J	X		J
IBK	J		X	J
IFM	J		X	J
IGO-B	J	X		N
IGO-M	J		X	J
ISO ¹	J	X		J
IVG	N			N
IVL	J		X	J
RAC ²	J		X	J
RBS	J		X	J
RMI	J		X	J
WdKA	J		X	J

Tabel 2: Invulling extern lid per examencommissie

¹ In het verslagjaar 2018-2019 is het externe lid vanaf eind 2018 afwezig geweest.

² In het verslagjaar 2018-2019 is het externe lid pas vanaf begin 2019 ingevuld.

De examencommissie IVG geeft aan dat de vacature voor een extern lid in het studiejaar 2018-2019 nog niet is ingevuld. Als reden wordt gegeven dat geen lid is gevonden die aan de profieisen van de examencommissie IVG voldeed m.b.t. juridische kennis en affiniteit met het werkveld zorg. Met ingang van september 2019 wordt deze functie wel vervuld. Ook binnen de examencommissie van IGO-B is er feitelijk geen sprake van een extern lid zoals dat door de wetgever is bedoeld. De voorzitter vult hier als beleidsmedewerker van IGO-B de rol van het externe lid in. Ook hier vermeldt de examencommissie in het jaarverslag dat de rol van het externe lid per 1 september 2019 anders wordt ingevuld, namelijk door een collega van Hogeschool Zeeland. Beide examencommissies voldeden in het studiejaar 2018-2019 niet aan de wettelijke verplichting die gesteld wordt in artikel 7.12a, lid 3 onder b. WHW.

Binnen de examencommissies EAS en ISO is het externe lid afkomstig van het instituut RAC, respectievelijk RBS, en daarmee dus van binnen de HR.

Bij tien van de veertien examencommissies is het externe lid afkomstig van buiten de HR. Zo vult een zelfstandig bedrijfsadviseur de rol van het externe lid in vijf afzonderlijke examencommissies in (COM, IBK, IFM, RBS en RAC). Bij de examencommissies CMI en RMI betreft het externe lid een docent van de Haagse Hogeschool, bij WdKA is het externe lid afkomstig van de St. Lucas School of Arts in Antwerpen. Binnen IGO-M is het externe lid een voormalig medewerker van de dienst Stadsontwikkeling Rotterdam en bij IVL komt het externe lid vanuit een onderwijsadviesbureau. Met het verplicht stellen van een extern lid in iedere examencommissie beoogt de wetgever de onafhankelijkheid van de commissie en haar besluitvorming te vergroten. Hoewel er verschillende

invullingen van de positie van het externe lid bestaan, is de vraag relevant hoe tot een effectieve invulling te komen. Hierbij is het onvoldoende wanneer enkel op formele wijze binnen de grenzen van de WHW wordt geopereerd. Passender is het de ambitie te hebben om de positie van het externe lid op een zodanige wijze in te willen vullen, dat daarmee de examencommissie wezenlijk wordt versterkt.

De wetgever ziet het als de taak van het instellingsbestuur zorg te dragen voor de benoeming van het externe lid (artikel 7.12a., lid 3 onder b. WHW). De invulling van de positie van het externe lid is erop gericht bij te dragen aan het onafhankelijk en deskundig functioneren van de examencommissie. Het waarborgen van dit onafhankelijk en deskundig functioneren van de examencommissie betreft eveneens een taak van het instellingsbestuur (artikel 7.12a., lid 2 WHW). De instituutdirecteuren dienen dus kandidaten aan het College van Bestuur voor te dragen waarmee de positie van het externe lid effectief wordt ingevuld.

4.3. Gevoerde overleg met de directie inzake de faciliteiten en de uitkomst daarvan

Volgens artikel 7.12a., lid 2 WHW draagt het instellingsbestuur er zorg voor dat het onafhankelijk en deskundig functioneren van de examencommissie voldoende wordt geborgd. Naast een heldere en transparante positionering van de examencommissies en een eenduidige interpretatie van het wettelijk kader, vraagt dit om voldoende facilitering van de examencommissies. Examencommissies dienen voldoende tijd te krijgen om hun taken uit te voeren en zich verder te professionaliseren (bijvoorbeeld door training).

De adviesfrequentie voor de te voeren overleggen met de instituutdirecteur is naar aanleiding van de aanbeveling uit het onderzoeksrapport 2017-2018 gesteld op vier keer per jaar. Dit overleg is onder andere bedoeld om problemen rond facilitering, continuïteit, drukte en werkdruk tijdig te bespreken en aan te pakken. Tevens kan de examencommissie de directeur oproepen passende actie te ondernemen. In tegenstelling tot eerdere jaren gaan de jaarverslagen over 2018-2019 allemaal in op de gevoerde overleggen met de directie.

Uit de jaarverslagen blijkt dat vrijwel alle examencommissies periodiek overleg met de instituutdirecteur hebben, in veruit de meeste gevallen is dat vier of meer keren per jaar. Uitzondering hierop is IGO-M, daar heeft geen overleg tussen de examencommissie en instituutdirecteur plaatsgevonden.

Verder blijkt uit de jaarverslagen dat inhoudelijk relevante zaken worden besproken. In het onderzoeksrapport over de jaarverslagen 2017-2018 werden de examencommissies opgeroepen de bezetting van de toetscommissies nadrukkelijk met de instituutdirecteur te bespreken en in geval van capaciteitstekorten direct tot actie te manen. Dit omdat examencommissies wettelijke taken inzake de borging van de kwaliteit van tentamens mandateren aan deze toetscommissies. Een aantal examencommissies vermeldt in het jaarverslag 2018-2019 dat de bezettingsproblematiek rond toetscommissies met de instituutdirecteur besproken is (CMI, IFM, RAC).

Het voert op deze plaats te ver de inhoudelijke punten uit de gevoerde overleggen weer te geven. Wel blijkt uit de toonzetting en inhoudelijke beschrijving in de jaarverslagen hoe de relatie tussen de examencommissie en instituutdirectie wordt vormgegeven en ervaren. Zo melden de examencommissies van CMI, IFM, IVG, RMI dat zij een grote mate van betrokkenheid vanuit de instituutdirecteur ervaren en/of dat deze passende actie onderneemt naar aanleiding van de inbreng van de examencommissie.

In verschillende jaarverslagen worden echter ook opmerkingen gemaakt over 'onopgeloste problemen' en 'het uitblijven van concrete maatregelen'. Dat geeft de indruk van een onbevredigende status quo, in plaats van een productieve en respectvolle samenwerkingsrelatie.

4.4. Mogelijkheid om onafhankelijk te functioneren

Het onafhankelijk en deskundig functioneren van de examencommissie dient door het instellingsbestuur voldoende te worden gewaarborgd (artikel 7.12a., lid 2 WHW). Iedere examencommissie geeft aan dat het onafhankelijk functioneren van de examencommissie in het studiejaar 2018-2019 niet in het geding is geweest. Wel is de ene examencommissie hier stelliger over dan de andere. Een aantal examencommissies maakt ook aanvullende opmerkingen.

Op deze plaats volgt een aantal door de examencommissies gemaakte opmerkingen om inkleuring te geven aan het onafhankelijk functioneren. De examencommissie CMI ziet een belangrijke rol voor het externe lid bij het waarborgen van het onafhankelijk functioneren. Ter ondersteuning van de onafhankelijke positie van het externe lid is bewust gekozen voor de invulling van het externe lid van buiten de HR.

Verder geeft de examencommissie CMI aan dat individuele leden niet deelnemen aan hoorzittingen en checks op eindniveau van de 'eigen' opleiding. In het jaarverslag van de examencommissie IFM wordt opgemerkt dat het bij het onderwerp 'onafhankelijk functioneren' met name gaat om vertrouwen en waardering. Zoals eerder opgemerkt geeft de examencommissie IGO-B aan voorstander te zijn van een langere benoemingsduur (nu 1 jaar) omdat het een belemmering kan vormen voor een onafhankelijke opstelling. De examencommissie EAS vermeldt dat de positie van individuele leden binnen de 'eigen' opleiding punt van aandacht is gebleven, evenals de rolverdeling tussen examencommissie, management en directie.

De examencommissie ISO haalt aan dat de commissie niet altijd de informatie van management en directie kreeg die zij nodig had. Bij IVG vermeldt de examencommissie als geheel in staat te zijn onafhankelijk te functioneren, maar dat enkele leden (soms) wel druk ervaren vanuit het onderwijsmanagement. Ook zegt de examencommissie bij de negen commissieleden aandacht te hebben voor 'dubbele petten'. De examencommissie RBS is beter in staat geweest dan in voorgaande jaren om onafhankelijk te functioneren, dankzij structurele gesprekken en verbeterde verhouding met het opleidingsmanagement. De examencommissie RBS ervaart over het algemeen dat zij een onafhankelijke positie kan handhaven. In studiejaar 2017-2018 zijn er incidenten geweest die het onafhankelijk functioneren hebben belemmerd. Deze situatie heeft ook enige invloed gehad op 2018-2019. Aangegeven wordt dat het externe lid hier een positieve rol in speelt, mede door zijn onafhankelijke positie ten opzichte van het management.

4.5. Trends of aandachtspunten

Positief is dat alle examencommissies trends of aandachtspunten vermelden in het jaarverslag 2018-2019. Deze trends en aandachtspunten – als uitkomst van de reflectie op het studiejaar – kunnen worden ingezet ter verbetering en versterking van de examencommissies. Belangrijke, meestal bij meerdere examencommissies vermelde trends en aandachtspunten betreffen:

- doorlopen PDCA-cyclus (CMI);
- verbeteren werkprocessen/beoordelingsprocedures (CMI, IVL, WdKA);

- 'kamervorming' examencommissie HRBS (COM, IBK, IFM);
- invulling en inzet/taken 'externe lid' (EAS, RMI);
- aandachtspunten (toetsing, overleggen) i.v.m. fusie examencommissies (IGO-B en IGO-M);
- toetsbeleid (ISO);
- voorlichting aan studenten en docenten werkwijze examencommissie (IVL);
- aandacht voor bezetting, werkdruk en borgingstaak (RAC, WdKA);
- aandacht voor diplomeringsproces (RBS)

Voor bovenstaande en overige door de examencommissies vermelde trends en aandachtspunten wordt verwezen naar de 14 individuele jaarverslagen. Hieronder volgt een overzicht van de trends en aandachtspunten op het niveau van de hogeschool.

Invulling 'externe lid'

Twee examencommissies voldoen in het studiejaar 2018-2019 niet aan de wettelijke verplichting dat tenminste één lid afkomstig is van buiten de desbetreffende opleiding of een van de opleidingen die tot de groep van opleidingen behoort (verplichting 'externe lid').

Binnen Hogeschool Rotterdam wordt het externe lid op verschillende manieren ingevuld, het externe lid is bij 10 van de 14 examencommissies afkomstig van buiten de HR. De vraag is relevant hoe tot een effectieve invulling te komen, waarmee de examencommissie wordt versterkt. Zoals aangegeven is het onvoldoende wanneer enkel op formele wijze binnen de grenzen van de WHW wordt geopereerd. Zo is nu binnen vijf examencommissies één en hetzelfde externe lid actief, waarbij de vraag opkomt of dit recht doet aan het verfrissend perspectief. Het instellingsbestuur dient te zorgen voor een effectieve invulling van het externe lid, waarbij voor de invulling belangrijke kwaliteitscriteria zijn: (1) deskundigheid, (2) voldoende afstand/vreemde ogen en (3) verfrissend perspectief.

Naleving en verduidelijking regels en afspraken

Het grote aantal commissieleden dat in het studiejaar 2018-2019 de toen geldende maximale zittingstermijn heeft overschreden roept vragen op. In welke mate zijn relevante regels bekend? Hoe staat het met het commitment en de cultuur binnen HR om afgesproken regels met elkaar te *willen* naleven?

Voor wat betreft het Reglement Examencommissies en Examinatoren roept artikel 2 'Samenstelling en voorzitterschap examencommissie' de vraag op door wie de voorzitter nu eigenlijk wordt benoemd. De beleving is namelijk niet dat de commissieleden vrijelijk uit hun midden een voorzitter kunnen aanwijzen. Aan de andere kant wordt in het reglement de benoeming van de voorzitter in het geheel niet verbijzonderd en wordt enkel gesproken over 'leden'. Dit vraagt om verduidelijking.

Facilitering examencommissies en toetscommissies

Vijf examencommissies vermelden in hun jaarverslag zorgen over de toegekende bezetting van de examencommissie. Drie examencommissies geven aan dat er gedurende het studiejaar 2018-2019 sprake was van bezettingsproblematiek bij de toetscommissies. En ook wanneer dit niet expliciet wordt aangegeven, blijkt dit soms ook uit een zeer beperkte uitvoering van de aan de toetscommissie gemandateerde taken. Ook zijn er examencommissies die klagen over erg hinderlijke zaken zoals het gebrek aan geschikte vergaderruimte of beperkte beschikbaarheid van trainingen BKE/SKE.

Escalatiemogelijkheid

Voor de examencommissies is de instituutsdirecteur het eerste aanspreekpunt om problemen rond facilitering, continuïteit, drukte en werkdruk van de examencommissies en toetscommissies tijdig te bespreken en aan te pakken. In veel gevallen zal de instituutsdirecteur zorgen voor adequate maatregelen, zodat de juiste kwantiteit en kwaliteit aan mensen en middelen ingezet kunnen worden. Vaak gaat dit goed, echter in verschillende jaarverslagen staan ook opmerkingen over 'onopgeloste problemen' en 'het uitblijven van concrete maatregelen'. Ook kan er verschil van inzicht bestaan tussen de examencommissie en de instituutsdirecteur over de toe te kennen faciliteiten.

Het lijkt de examencommissies (en daarmee ook toetscommissies) te ontbreken aan een escalatiemogelijkheid in geval van verschil van inzicht met de instituutsdirecteur of het uitblijven van concrete maatregelen en oplossingen. In het jaarverslag wordt dan een beschrijving gegeven van een onbevredigende status quo.

5. Borgen van de kwaliteit van tentamens

5.1. Relevante achtergronden/aspecten toetskwaliteit

Algemeen

De examencommissie heeft de wettelijke taak - artikel 7.12b., lid 1 onder a. WHW - de kwaliteit van tentamens en examens te borgen. De uitvoering van deze borgingstaak staat in dit hoofdstuk centraal. Voor de uitvoering van deze taak kan de examencommissie één of meerdere toetscommissies instellen. Alvorens dieper op de invulling van de borgingstaak van de examencommissie in te gaan, worden relevante begrippen nader geduid. Hierbij is dankbaar gebruik gemaakt van het artikel 'De toetscommissie: borgen of zorgen?'¹. Dit artikel was vorig jaar reeds als bijlage opgenomen. Echter voor de benodigde aanscherping van verantwoordelijkheden en taken – van management, examencommissies en toetscommissies – binnen Hogeschool Rotterdam is het uiterst relevant.

Hieronder wordt de positie van de examencommissie ten opzichte van het management en de toetscommissie(s) uiteengezet en worden de begrippen 'borgen' en 'zorgen' nader omschreven. Ook wordt ingegaan op de betekenis en reikwijdte die mandatering heeft. Voor een verdere verdieping en goed begrip van de onderzoeksbevindingen wordt verwezen naar het genoemde artikel dat in bijlage 11.4 is opgenomen.

Examencommissie versus toetscommissie(s)

De examencommissie kent een officiële, wettelijke status. Haar taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in de wet. Fundamenteel verschil is dat dit niet geldt voor de toetscommissie, waardoor elke toetscommissie weer helemaal anders kan en mag zijn. In de praktijk zien we twee typen: toetscommissies die zijn ingesteld door een examencommissie en toetscommissies die onder het opleidingsmanagement vallen. In beide gevallen houdt de toetscommissie zich bezig met de toetskwaliteit, maar de invalshoek verschilt.

Examencommissies en opleidingsmanagement hebben andere taken en verantwoordelijkheden als het om toetskwaliteit gaat. Vaak wordt dit verschil samengevat als 'borgen versus zorgen'. Het opleidingsmanagement moet zorgen dat de toetskwaliteit op orde is, terwijl de examencommissie de wettelijke taak (artikel 7.12b., lid 1 onder a. WHW) heeft om de kwaliteit van tentamens en examens te borgen. Hieruit volgt dat een toetscommissie die door een examencommissie is ingesteld andere werkzaamheden (borgingstaken) dient te verrichten dan een toetscommissie die onder het opleidingsmanagement valt (zorgtaken). In het artikel in bijlage 11.4 wordt er dan ook voor gepleit om deze twee soorten toetscommissies qua naamgeving te onderscheiden. Toetscommissies die de zorgende taken van het management ondersteunen op het gebied van toetskwaliteit worden dan 'toetsexpertteams' genoemd. Om het onderscheid aan te scherpen zouden toetscommissies die onder een examencommissie vallen 'toetsborgingscommissies' genoemd moeten worden.

Borgen versus zorgen

Om de borgingstaak van de examencommissie goed te duiden is het belangrijk te beseffen dat het opleidingsmanagement ervoor moet zorgen dat de toetskwaliteit op orde is. Deze zorgtaak van het management betekent niet alleen processen inrichten en docenten faciliteren om te zorgen voor een

---

¹ Van de Veen, E., Pol-Neefs, M.P.J. en Moerkerke, G. (2018). De toetscommissie: borgen of zorgen? *Hoger Onderwijs management*, april 2018: 10-14.

goede toetskwaliteit, maar ook het analyseren en evalueren om vast te stellen in hoeverre de kwaliteit op orde is. Het is de verantwoordelijkheid van het opleidingsmanagement om te zorgen dat deze PDCA-cyclus inzake de kwaliteit van toetsing telkens weer in zijn geheel wordt doorlopen.

De borgingstaak van de examencommissie richt zich op het controleren of de opleiding de PDCA-cyclus rond toetsing goed doorloopt en of de kwaliteit op orde is. De examencommissie van het instituut is daarmee in feite de interne toezichthouder op de kwaliteit van toetsing. Zij beoordeelt in hoeverre de opleiding erin slaagt om goed te toetsen. Deze onderzoeken vervangen niet de systematische kwaliteitscontrole die hoort plaats te vinden binnen de PDCA-cyclus van degenen die de toetsing verzorgen. Uitgangspunt is altijd dat de verantwoordelijkheid voor de toetskwaliteit bij het opleidingsmanagement ligt en dat de examencommissie 'slechts' een borgende taak heeft.

Het is voor de examencommissie essentieel om aan de borgende kant te blijven. Wanneer de examencommissie zelf gaat zorgen, ontnemt ze het opleidingsmanagement zijn verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van toetsing. Dat leidt tot verwarring, ongewenst gedrag ("ik hoor het wel wanneer het niet goed is") en gebrek aan sturing om de toetskwaliteit systematisch te verbeteren. In plaats daarvan is het essentieel dat de examencommissie toezicht houdt en het opleidingsmanagement met haar bevindingen van input voorziet om de PDCA-cyclus te versterken.

Mandatering

De examencommissie kan besluiten om een deel van haar borgingstaken - en daarmee dus ook de onderzoeken naar de kwaliteit van toetsing - niet zelf uit te voeren. Zij kan deze taken mandateren aan één of meerdere toetscommissies, waarbij het belangrijk is te beseffen dat de examencommissie wel zelf verantwoordelijk blijft. Alleen de examencommissie heeft de wettelijke taak de kwaliteit van tentamens en examens te borgen, niet de toetscommissie. Het is dan ook belangrijk dat de toetscommissies periodiek verantwoording afleggen en de resultaten rapporteren aan de examencommissie. De examencommissie gebruikt die informatie om het opleidingsmanagement te adviseren, het management kan dan zelf op basis daarvan zijn eigen processen verbeteren.

De examencommissie zal zich er dus terdege van moeten vergewissen dat de wijze waarop de toetscommissie haar taken uitvoert, voldoet aan de kwaliteitseisen die de examencommissie heeft vastgesteld. De examencommissie kan een deel van haar taken en bevoegdheden hoogstens mandateren. Van delegeren, waarbij de taken en bevoegdheden daadwerkelijk worden overgedragen, mag geen sprake zijn. Om de naleving van het mandaat en het kwaliteitsniveau te controleren, moet de examencommissie zelf beschikken over expertise op het gebied van toetsing.

5.2. Verrichte activiteiten door examencommissie om de kwaliteit van toetsen te borgen

Vrijwel alle examencommissies binnen Hogeschool Rotterdam hebben hun taken en bevoegdheden inzake het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens gemandateerd aan één of meerdere toetscommissies. Alleen de examencommissie IGO-M heeft geen taken gemandateerd. In tabel 3 staat het aantal toetscommissies per examencommissies aangegeven. Voor studiejaar 2018-2019 is de examencommissies gevraagd de schriftelijke mandaten als bijlage bij het jaarverslag op te nemen.

Aan de meegestuurde mandaten is te zien dat deze tussen de instituten sterk verschillen wanneer het gaat om de mate van detaillering. Zo bestaan er mandaten die enkel melding maken van de gemandateerde wettelijke taken, andere bevatten een uitgebreide beschrijving van de verwachtingen

inclusief een tijdsplanning. Om de mandaten zowel qua inhoud als vormgeving meer op één lijn te brengen heeft het Platform Voorzitters Examencommissies voor het lopende studiejaar 2019-2020 een organisatiebreed format voor het op te stellen mandaat verspreid.

Zoals in tabel 3 is vermeld, heeft de examencommissie IGO-M als enige geen mandaat afgegeven. Zij zal dus zelf de taak inzake het borgen van de kwaliteit van de tentamens en examens moeten uitvoeren. In het jaarverslag beschrijft de examencommissie IGO-M op dit onderdeel vooral haar visie op toetsen, aangevuld met een procesmatige beschrijving rond de borging van de kwaliteit van tentamens. Welke activiteiten de examencommissie zelf heeft verricht om de kwaliteit van toetsen daadwerkelijk te borgen blijft onduidelijk.

De overige examencommissies hebben de borgingstaken inzake de kwaliteit van toetsing gemandateerd aan één of meerdere toetscommissies. De bevindingen die betrekking hebben op de toetscommissies worden in paragraaf 5.3 weergegeven, gevolgd door het oordeel van de examencommissies in paragraaf 5.4.

Examencommissie	TC	Aantal TC's	Gemandateerd	Bijgevoegd schriftelijk mandaat	Gespecificeerd
CMI	J	4	J	J	J
COM	J	1	J	J	J
EAS	J	8	J	J	J
IBK	J	1	J	J	J
IFM	J	1	J	J	J
IGO-B	J	7	J	J	J
IGO-M	N	0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
ISO	J	3	J	J	J
IVG	J	8	J	J	J
IVL	J	5	J	J	J
RAC	J	4	J	J	J
RBS	J	1	J	J	J
RMI	J	1	J	J	J
WdKA	J	2	J	J	J

Tabel 3: Overzicht toetscommissies per examencommissie

5.3. Verrichte activiteiten door toetscommissie om de kwaliteit van toetsen te borgen

In tabel 4 is een overzicht van de bevindingen en oordelen naar aanleiding van de gerapporteerde activiteiten van de toetscommissies inzake toetskwaliteit opgenomen. Daarbij wordt aangegeven of het jaarverslag van de examencommissie en/of verslag van de toetscommissie(s) als inhoudelijke (lees: betekenisvolle) of procesmatige verantwoording wordt aangemerkt. Mocht er sprake zijn van meerdere toetscommissies en een verschil in mate van verantwoording dan wordt dat zichtbaar gemaakt. Aan het dringende verzoek ten aanzien van de 'zelfstandige leesbaarheid' (i.p.v. verwijzing naar bijlagen) voldoen de examencommissies nog niet. Dit punt wordt in dit onderzoek nog niet strikt

gehandhaafd. Voor de jaarverslagen over 2019-2020 zal expliciet worden aangegeven dat er géén andere bijlagen meer worden geaccepteerd, anders dan de mandaten en kwantitatieve gegevens.

Tevens zijn de uitgevoerde taken getypeerd naar het eerder toegelichte onderscheid in zorgtaken en borgende taken. De borgende taak betreft dus een controle achteraf van de toetskwaliteit, al het andere (toetsontwikkeling, controle voor afname) wordt aangeduid als zorgtaak. Opgemerkt wordt dat ook enkel de controle vóór afname van de toets hier als zorgtaak wordt gezien, omdat bij controle vooraf de beoordeling en vaststelling van de uitslag niet mogelijk is. Wanneer een toetscommissie beide taken uitvoert, dan is dat aangegeven. Ingeval dat er meerdere toetscommissies bestaan 'onder' een examencommissie geeft de typering het zwaartepunt rond zorg- en borgtaken aan.

Het voert te ver om alle oordelen voor elk van de toetscommissies gedetailleerd te onderbouwen. De onderzoeksbevindingen die tot het oordeel hebben geleid zijn in het onderzoeksdossier per examencommissie en per toetscommissie vastgelegd. Met verwijzingen in de tabel wordt een aantal bijzonderheden toegelicht. Verder worden opvallende bevindingen aangegeven, die uit de jaarverslagen en/of de verslagen van de toetscommissies naar voren zijn gekomen.

Examencommissie	Verslag TC bijgevoegd	Inhoudelijke verantwoording (betekenisvol)	Procesmatige verantwoording	Zorgtaken	Borgtaken
CMI ¹	N		X (=)	J	N (=)
COM ²	N	X (=)		J	J (=)
EAS ³	N	X (=)		J	J (=)
IBK ⁴	J	X (=)		N	J (=)
IFM ⁵	J	X (=)		J	J (=)
IGO-B ⁶	J	X (=)		N	J (=)
IGO-M ⁷	-	-	-	-	-
ISO ⁸	N	X (=)		J	J (=)
IVG ⁹	N	X (=)		N	J (=)
IVL ¹⁰	J	X (=)		N	J (=)
RAC ¹¹		X		N	J
RBS ¹²	J	X (=)		J	J (=)
RMI ¹³	N		X (=)	J	J (=)
WdKA ¹⁴	J	X (=)		N	J (=)

Tabel 4: Kwalificatie verantwoording en soorten taken toetscommissies

In tabel 4 is bij de bevindingen en oordelen aangegeven hoe deze zich verhouden tot de kwalificaties over het vorig studiejaar 2017-2018. Hieruit blijkt dat oordelen op dit onderdeel in studiejaar 2018-2019 exact hetzelfde zijn als het voorgaande jaar.

Oordeel is hoger dan vorig studiejaar: +
 Oordeel is gelijk aan vorig studiejaar: =
 Oordeel is lager dan vorige studiejaar: -/-

Hieronder volgt een aantal verduidelijkingen met verwijzing naar de informatie uit bovenstaande tabel. Daarna worden de bevindingen aangaande (1) inhoud van de mandaten, (2) planning- & controlcyclus rond borgingsactiviteiten en (3) organisatie & positionering van toetscommissies nader toegelicht.

¹ CMI: Volgens het mandaat wordt 50% van de toetsen voorafgaand aan de toets en 50% na afname geëvalueerd. De invulling van de borgende taak komt echt onvoldoende naar voren.

² COM: TC maakt aan het begin van het studiejaar een toetsplan. Bevindingen worden middels feedbackformulieren vastgelegd en gearhiveerd in Cum Laude.

³ EAS: Vermeld wordt dat toetscommissies zelfstandig opereren met het risico dat het wiel meermaals wordt uitgevonden. Het externe lid is bezorgd over het functioneren van de TC's ATE en TB.

⁴ IBK: TC BDK is in dit studiejaar slechts zeer beperkt actief geweest en de activiteiten zijn procesmatig verantwoord. Onder de maat wanneer het gaat om uitvoering van borgingstaken.

⁵ IFM: In het jaarverslag EC wordt een duidelijke verdeling van de borgingstaken tussen EC en TC aangegeven. Aandacht verdient de zelfstandige leesbaarheid, dus zonder bijlagen.

⁶ IGO-B: Het lukt de TC's niet altijd om alle geplande toetsanalyses uit te voeren, de inhoudelijke verantwoording is aan de dunne kant.

⁷ IGO-M: Zoals eerder aangegeven heeft de examencommissie IGO-M geen TC ingesteld en wordt enkel een procesmatige beschrijving van de borgingsactiviteiten gegeven.

⁸ ISO: Alle TC's werken volgens een werkplan.

⁹ IVG: De EC laat zich door de TC's informeren met een halfjaarlijkse rapportage over het verloop van de werkzaamheden. Vraag is of dit niet kortcyclischer moet.

¹⁰ IVL: Bijvoorbeeld bij PABO en M&M wordt aangegeven welke toetsen gescreend zijn, maar onduidelijk blijft of hiermee het werkplan is uitgevoerd. (geldt niet exclusief voor IVL)

¹¹ RAC: Uitgevoerde reviews door TC's worden gerelateerd aan de activiteitenplanning en de bevindingen wordt expliciet gemaakt. Knap van de TC's en EC in hun eerste jaar van bestaan.

¹² RBS: Er is bewust gekozen om de voorzitter van de TC ook lid te laten zijn van de examencommissie.

¹³ RMI: De examencommissie constateert dat de toetscommissie 51 toetsen heeft beoordeeld, dit zijn er maar liefst 48 minder dan gepland. Adequate bijsturing lijkt te ontbreken.

¹⁴ WdKA: Er bestaan twee ingestelde TC, namelijk KUO en LEM. Echter, voor de opleiding DBKV is een eigen 'kamer' geïnstalleerd.

Inhoud mandaten divers

Alle examencommissies hebben het mandaat aan de toetscommissies als bijlage bij het jaarverslag gevoegd. De inhoud van de mandaten verschilt substantieel tussen de instituten. Deze verschillen hebben zowel betrekking op de 'opzet' als de 'werking' van de mandaten. De verschillen zitten met name in de inhoud van de gemandateerde taken, de vertaling daarvan in een activiteitenplan en het monitoren van de uitvoering door de examencommissie.

Ook wanneer het gaat om bijsturingsacties richting management en directie zijn verschillen te constateren. Soms overlegt de toetscommissie zelf met het management, in andere gevallen loopt het overleg over bijsturing naar aanleiding van toetsonderzoek via de examencommissie zelf.

Binnen Hogeschool Rotterdam wordt de in artikel 7.12b., lid 1 onder a. WHW genoemde taak door alle examencommissies aan één of meerdere toetscommissies gemandateerd. Het gaat hier om de taak van het borgen van de kwaliteit van 'tentamens en examens'. In de mandaten worden 'tentamens' en

'examens' vaak in één adem genoemd, terwijl er een verschil bestaat tussen reguliere tentamens en het afstudeerprogramma. Een deel van de examencommissies mandateert ook taken die samenhangen met het borgen van de kwaliteit van examens. Hierbij worden door de Inspectie van het Onderwijs kritische kanttekeningen geplaatst, zie hoofdstuk 6. Binnen Hogeschool Rotterdam bestaan ook instituten waarbij er naast toetscommissies aparte commissies bestaan die in de borgende taak van het afstudeerwerk op zich nemen.

Planning- & controlcyclus inzake borgingsactiviteiten zwak

Examencommissies kunnen taken mandateren aan één of meerdere toetscommissies. Belangrijk daarbij is het besef dat de examencommissie wel zelf verantwoordelijk is en blijft. Enkel de examencommissie heeft de wettelijke taak de kwaliteit van tentamens en examens te borgen, niet de toetscommissie(s).

Daarom is het belangrijk dat een examencommissie de gemandateerde taken samen met de toetscommissie vertaalt naar een concrete activiteitenplanning. Hierdoor wordt de monitoring op de uitvoering van de gemandateerde borgingstaken vergemakkelijkt. In het periodieke contact tussen de examencommissie en de toetscommissie(s) dient de uitvoering van deze activiteitenplanning gemonitord te worden (planning & controle). Veelal is niet inzichtelijk gemaakt hoe de uitgevoerde activiteiten door de toetscommissie zich verhouden tot de geplande activiteiten. Soms wordt wel vermeld - zie bijvoorbeeld RMI – dat een belangrijk deel van de afgesproken activiteiten niet is uitgevoerd. Het lijkt er daarmee sterk op dat de examencommissies onvoldoende invulling geven aan de planning- & control cyclus. Deze cyclus is immers bedoeld om te monitoren en zeker te stellen dat de aan de toetscommissies(s) gemandateerde borgingstaken, correct en tijdig worden uitgevoerd.

Organisatie & positionering toetscommissies

Binnen Hogeschool Rotterdam mandateren alle examencommissies (uitgezonderd IGO-M) taken aan één of meerdere toetscommissies. Het gaat dan met name om de belangrijke wettelijke taak van het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens (artikel 7.12b., lid 1 onder a. WHW). Er is niet gekozen voor de gescheiden toetscommissies voor de 'zorgtaken' (toetsexpertteam) en de 'borgtaken' (toetsborgingscommissies). De huidige toetscommissies werken dus voor zowel het onderwijsmanagement als ook de examencommissies. Hierdoor kan het gebeuren dat aan de invulling van de aan de toetscommissie gemandateerde borgtaken onvoldoende aandacht wordt gegeven.

Hoewel één van de belangrijkste borgtaken (kwaliteit tentamens en examens) door de toetscommissie wordt uitgevoerd, ontbreekt het aan (organisatiebrede) reglementering rond toetscommissies. Zo bestaan er geen kaders voor zaken zoals de benoeming(svereisten) van de leden, de taken (kwaliteit tentamens of ook examens) en positionering (zorgen en/of borgen).

Verder vallen de verschillen in de organisatie van de toetscommissies op. Soms is er per opleiding een toetscommissie ingesteld, soms per cluster van opleidingen. Ook zijn er instituten waarbij er slechts één instituutbrede toetscommissie is ingesteld.

Voor wat betreft de koppeling tussen de examencommissie en de toetscommissies kiest een aantal examencommissies er bewust voor de voorzitter van de toetscommissie ook als lid van de examencommissie te benoemen (linking-pin).

5.4. Oordeel van de examencommissie over de activiteiten van de toetscommissie

Het CvB heeft op 4 april 2018 het besluit genomen om de examencommissies te vragen extra aandacht te geven aan het functioneren van toetscommissies en dit mee te laten nemen in hun verantwoording. Daarom is de examencommissies verzocht expliciet haar oordeel over de activiteiten van de toetscommissie(s) in het jaarverslag op te nemen. Inmiddels is dit onderdeel ook geëxpliciteerd in het sjabloon dat de examencommissies bij het opstellen van het jaarverslag hanteren.

Aangegeven wordt of de examencommissie een inhoudelijk (betekenisvol) oordeel over het functioneren van de toetscommissies afgeeft, of dat er sprake is van een procesmatig oordeel.

Examencommissie	Inhoudelijk Oordeel over TC (betekenisvol)	Procesmatig Oordeel over TC	Niet vermeld
CMI ¹		X (=)	
COM	X (=)		
EAS	X (=)		
IBK	X (+)		
IFM	X (=)		
IGO-B	X (=)		
IGO-M ²			X (=)
ISO	X (=)		
IVG	X (+)		
IVL	X (+)		
RAC	X		
RBS	X (=)		
RMI ³		X (=)	
WdKA	X (+)		

Tabel 5: Oordeel over toetscommissie(s) per examencommissie

¹ Er wordt onvoldoende inhoudelijke toelichting gegeven als het gaat om punten als planning, uitvoering, kwalitatieve beoordeling, periodiek contact e.d.

² Binnen IGO-M bestaat geen toetscommissie. De examencommissie geeft echter zelf ook geen betekenisvolle informatie over de uitgevoerde activiteiten ter borging van de kwaliteit van tentamens en examens.

³ Idem als onder 1.

In tabel 5 is bij de bevindingen en oordelen aangegeven hoe deze zich verhouden tot de kwalificaties over het vorig studiejaar 2017-2018.

Oordeel is hoger dan vorig studiejaar: +
 Oordeel is gelijk aan vorig studiejaar: =
 Oordeel is lager dan vorige studiejaar: -/-

Zoals in tabel 5 is te zien geven 11 van de 14 examencommissies een betekenisvolle toelichting op het functioneren van de toetscommissies. In de voorgaande twee studie jaren waren deze

verhoudingen: 2017-2018: 6 van de 13 en 2016-2017: 8 van de 16. Op dit onderdeel is dus een duidelijke verbetering in de kwaliteit van (inhoudelijke) verslaglegging te zien.

5.5. Trends of aandachtspunten

Vrijwel alle examencommissies en/of toetscommissies vermelden voor hen relevante aandachtspunten, adviezen aan opleidingsmanagement en soms ook de opvolging ervan. Dat is dus een goede ontwikkeling. Op deze plaats voert het te ver een opsomming van al deze punten te geven. Volstaan wordt met een aantal veel voorkomende zaken. Voor wat betreft de inhoudelijke aandachtspunten wordt verwezen naar de jaarverslagen van de individuele examencommissies.

Verscherpte aandacht voor PDCA's

In het kader van de borgende taak van de examencommissies zijn twee belangrijke PDCA's te onderkennen. Voor het gemak worden deze aangeduid als 'PDCA-toetscommissie' en de 'PDCA-bijsturing'.

PDCA-toetscommissie (EC – TC): Iedere examencommissie binnen Hogeschool Rotterdam mandateert de wettelijke taken van het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens aan één of meerdere toetscommissies. De examencommissie moet erop toezien dat de toetscommissie(s) deze PDCA correct doorlopen. Alleen dan kan de examencommissie zich ervan vergewissen dat de gemandateerde taken op correcte wijze zijn uitgevoerd. In de jaarverslagen melden meerdere examencommissies meer aandacht te willen besteden aan deze PDCA. Ook komt het beeld naar voren dat het (periodieke) contact tussen de examencommissie en toetscommissies meer aandacht krijgt. In paragraaf 5.3 is reeds ingegaan op de bevindingen die deze PDCA betreffen, zie onder de koppen 'Inhoud mandaten divers' en 'Planning- & control cyclus inzake borgingsactiviteiten zwak'.

PDCA-bijsturing (EC – Opleidingsmanagement): Eén van de aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoeksrapport betreffende de jaarverslagen over 2017-2018 luidde: 'Laat de examencommissie zelf naar aanleiding van bevindingen van de toetscommissie de noodzakelijke bijsturing aan het opleidingsmanagement kenbaar maken.' Uit de jaarverslagen valt op te maken dat hier nog divers mee wordt omgegaan, waarbij ook de adviezen naar aanleiding van geanalyseerde toetsen rechtstreeks door de toetscommissies aan het onderwijsmanagement worden doorgegeven. Hierdoor heeft de examencommissie minder zicht op de (inhoudelijke) adviezen en de opvolging daarvan in de opleiding.

Zoals gezegd hebben meerdere examencommissies de ambitie uitgesproken om meer PDCA-denken in te voeren. Toch is het een hele kunst op zich om daar echt invulling aan te geven. Positieve voorbeelden zijn de jaarverslagen van IFM en RAC. Deze ademen in ruime mate aandacht voor het doorlopen van de PDCA-cyclus uit. De vertaling van de bevindingen in concrete acties en de daadwerkelijke monitoring van de uitvoering van de acties is zichtbaar.

Aandacht voor toetscommissies

In veel van de jaarverslagen staan verbetermogelijkheden wanneer het gaat om de toetscommissies. Daarbij zijn de aangegeven aandachtspunten en verbetermogelijkheden zeer divers. Zo is het binnen verschillende instituten moeilijk de toetscommissies met voldoende deskundigheid te bemensen. Om

de kwaliteitsverschillen tussen toetscommissies te verminderen wordt gezocht naar mogelijkheden best practices tussen de toetscommissies te delen.

Ook wordt een aantal organisatorische aspecten aangehaald. Voor wat betreft de organisatie van toetscommissies wordt er bijvoorbeeld binnen IVG nagedacht over het terugbrengen van het huidige aantal toetscommissies (8). Bijkomend voordeel van het clusteren van toetscommissies is dat daarmee de verwevenheid met de opleidingen wordt verminderd.

Zoals in paragraaf onder de kop 'Organisatie & positionering toetscommissies' staat aangegeven, zijn er – naast de genoemde PDCA-vraagstukken - serieuze aandachtspunten voor het functioneren van toetscommissies. Deze worden hieronder opgesomd onder verwijzing naar de eerder gegeven toelichting daarop:

- toetscommissies niet gesplitst in toetsexpertteams en toetsborgingscommissies.
- (organisatiebrede) reglementering rond toetscommissies ontbreekt op de terreinen:
  - o benoeming(svereisten) leden toetscommissie
  - o taken (kwaliteit tentamens òf ook examens)
  - o positionering (geen scheiding zorgen en/of borgen).

Verder vallen de verschillen in de organisatie van de toetscommissies op. Soms is er per opleiding een toetscommissie ingesteld, soms per cluster van opleidingen. Ook zijn er instituten waarbij er slechts één instituutsbrede toetscommissie is ingesteld. Naarmate er meer geclusterd is vanwege de schaalgrootte, wordt een splitsing in toetsexpertteams (zorgen) en toetsborgingscommissies (borgen) een serieuze, te overwegen optie.

Om de binding en koppeling tussen de examencommissie en de toetscommissies te verstevigen kiest een aantal examencommissies ervoor de voorzitter van de toetscommissie ook als lid van de examencommissie te benoemen (linking-pin). Hiermee is er een directe communicatielijn tussen de examencommissie en toetscommissie, waardoor er - indien nodig - sneller kan worden bijgestuurd op uitvoering van de afgesproken activiteitenplanning.

6. Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten (voorheen eindkwalificaties) mede in verband met de externe validering

6.1. Relevante achtergronden/aspecten gerealiseerde leerresultaten

Examencommissie versus instellingsbestuur

De hoofdtaak van een examencommissie wordt in artikel 7.12, lid 2 WHW als volgt beschreven: De examencommissie is het orgaan dat op objectieve en deskundige wijze vaststelt of een student voldoet aan de voorwaarden die de onderwijs- en examenregeling (OER) stelt ten aanzien van kennis, inzicht en vaardigheden die nodig zijn voor het verkrijgen van een graad als bedoeld in artikel 7.10a. WHW. Hierdoor speelt de examencommissie een belangrijke rol wanneer het gaat om het borgen van het te behalen eindniveau. Met name op het gebied van de diplomaverlening moet worden voorkomen dat andere dan inhoudelijke overwegingen een rol spelen bij de beoordeling of studenten het eindniveau hebben behaald.

Het instellingsbestuur stelt conform artikel 7.13, lid 1 WHW voor elke aangeboden opleiding of groep van opleidingen een OER vast. De OER is voor de examencommissie een gegeven waar niet aan getornd mag worden. Om gedegen invulling te geven aan haar hoofdtaak als genoemd in artikel 7.12, lid 2 dient de examencommissie in ieder geval goede kennis van de OER te hebben.

Het instellingsbestuur is verantwoordelijk om per opleiding of groep van opleidingen de inhoud van onderwijs en de daaraan verbonden examens in de OER vast te leggen, conform artikel 7.13 lid 2, sub a WHW. De kwaliteiten op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden die een student zich bij beëindiging van de opleiding moet hebben verworven, moeten ook in de OER worden opgenomen (artikel 7.13, lid 2 onder c). In deze redenering behoort het tot de verantwoordelijkheid van het instellingsbestuur om in de OER vast te leggen hoe alle leerresultaten getoetst worden.

Toetsing alle leerresultaten (eindkwalificaties)

Afgezien van de verantwoordelijkheid van het instellingsbestuur voor de OER, ziet de Inspectie op grond van artikel 7.12b lid 1 sub a WHW hier echter óók voor de examencommissies een (borgende) taak weggelegd. Zij dient volgens de inspectie regelmatig te onderzoeken of het geheel van de tentamens inderdaad alle beoogde leerresultaten toetst. Uit het inspectierapport 'Verdere versterking'² blijkt dat driekwart van de onderzochte examencommissies periodiek checkt of het geheel van tentamens de vereiste leerresultaten dekt. De inspectie vindt het zorgelijk dat een kwart van de examencommissies deze taak nog niet oppakt.

In de Handreiking Examencommissies 2015 (Vereniging Hogescholen) wordt de vraag gesteld wat de verantwoordelijkheid van de examencommissie op dit punt precies is. Inderdaad is het de taak van de examencommissie te beoordelen of de student aan de leerresultaten voldoet. Dat doet zij aan de hand van het examenprogramma van de (individuele) student. Het gaat echter wel vrij ver om hieruit af te leiden dat de examencommissie er in algemene zin verantwoordelijk voor is, dat het geheel van tentamens alle beoogde leerresultaten aftoetst. Daardoor zou de examencommissie immers verantwoordelijk worden voor het niveau van het curriculum als geheel. Die verantwoordelijkheid draagt de wet echter op aan het instellingsbestuur. Dit laat natuurlijk onverlet, dat wanneer bij de

---

² Inspectierapport 'Verdere versterking', Onderzoek naar het functioneren van examencommissies in het hoger onderwijs (2015)

examencommissie aan de hand van de beoordelingen van individuele studenten twijfels rijzen over het niveau van het curriculum, zij het instellingsbestuur hiervan onverwijld op de hoogte dient te stellen.

Hoe bepaalt de examencommissie of de leerresultaten gerealiseerd zijn?

De examencommissie kan het getuigschrift uitreiken als de student 'het examen' heeft behaald en aan de procedurele eisen is voldaan. 'Het examen' in de zin van WHW artikel 7.10, lid 2 bestaat uit de optelsom van de tentamens van de opleiding die de student heeft behaald (voor zover de examencommissie niet heeft bepaald dat het examen tevens omvat een door haar zelf te verrichten onderzoek). De examencommissie controleert of de student alle tentamens behaald heeft. Hierbij doorloopt zij voor iedere student zorgvuldig de vereiste processtappen, zoals deze zijn vastgelegd in het proces diplomering. Dit vraagt om een weloverwogen en zorgvuldige afweging – zonder druk van buitenaf - zodat daadwerkelijk kan worden vastgesteld dat de leerresultaten gerealiseerd zijn.

Om uiteindelijk te kunnen constateren dat het eindniveau volgens de OER is behaald, moet de examencommissie voortdurend waarborgen dat de kwaliteitszorg rond de toetsing in orde is, dat zij vrijstellingen correct verleent en dat zij deskundige examinatoren aanwijst. Alle onderdelen, waaruit het eindoordeel is opgebouwd, moeten kloppen om het diploma te kunnen uitreiken en om de waarde van het diploma te kunnen garanderen. In het eerder aangehaalde inspectierapport 'Verdere Versterking' uit 2015 staat dat examencommissies de volgende activiteiten dienen uit te voeren ter vaststelling of de beoogde leerresultaten allemaal gerealiseerd zijn. Bij de eerste activiteit moet hierbij de bovenstaande nuancering van de Vereniging Hogescholen in ogenschouw worden genomen:

1. nagaan of het totaal van de tentamens de beoogde leerresultaten volledig dekt,
2. nagaan of de student alle tentamens voor het betreffende examen heeft behaald, en
3. periodiek onderzoek (laten) doen naar het niveau en de kwaliteit van de eindwerken.

Net als bij het borgen van de kwaliteit van tentamens is het examencommissies toegestaan om taken die verband houden met het vaststellen van het eindniveau te mandateren. Toch wordt in het inspectierapport op inhoudelijke gronden een kritische kanttekening geplaatst bij mandatering van met name centrale borgingstaken. Onderzoek wijst namelijk uit dat examencommissies die taken mandateren zelf minder de verantwoordelijkheid nemen voor de gemandateerde taken dan de examencommissies die zelf de taken uitvoeren, na eventueel advies van subcommissies. Daarnaast speelt een rol dat de verantwoordelijkheid van de examencommissie bij mandatering vaak ook minder transparant voor anderen binnen de instelling is.

Externe validering examenkwaliteit

De commissie Bruijn publiceerde in 2012 haar eindrapport 'Vreemde ogen dwingen'³, naar aanleiding van het onderzoek naar externe validering van de examenkwaliteit in het hoger beroepsonderwijs. Zij adviseerde om bij de feitelijke examinering (inclusief het beoordelen van scripties et cetera) examinatoren van buiten de hogeschool als mede-beoordelaar aan te trekken.

---

³ Commissie Bruijn i.o.v. Vereniging Hogescholen. 'Vreemde ogen dwingen', Eindrapport Commissie externe validering examenkwaliteit hoger beroepsonderwijs (2012)

Ook in het AMC-rapport 'Onderzoek Externe Validering' van 2016 komt het vraagstuk van de beoordeling van het eindniveau in brede zin aan de orde. Conclusie was dat er veel aandacht is voor externe validering van examenkwaliteit en de eindwerken. Alle opleidingen vinden het bovendien vanzelfsprekend dat de kwaliteit van de eindwerken extern wordt gevalideerd. Soms was het echter nog moeilijk om daadwerkelijke externe validering te organiseren, waardoor het 4-ogen-principe dan werd ingevuld door een tweede lezer (die wel beoordeelt, maar niet altijd van buiten de opleiding komt) of met de inzet van een bedrijfsbegeleider (die alleen adviseert). Ook wordt in het AMC-rapport de rol van examencommissies nader geduid, waarbij aangegeven wordt dat examencommissies kwaliteitseisen voor het aanwijzen van externe examinatoren hebben geformuleerd en zich een beeld vormen van het eindniveau (steekproefsgewijs). In enkele gevallen was een extern lid aangesteld.

Tot slot wordt in het onderzoeksrapport 'Jaarverslagen Examencommissies 2016-2017' vermeld dat het eindrapport 'Zienderogen vooruit'⁴ uit 2017 van de commissie Rullmann onder de aandacht is gebracht binnen de hogeschool. Dit rapport schetst de stand van zaken rond externe validering van eindwerkstukken in het hbo naar aanleiding van de aanbevelingen die vijf jaar eerder door de commissie Bruijn zijn gegeven. Een overzicht van de verschillende opties voor externe validering is opgenomen in bijlage 11.5.

6.2. Werkwijze van de examencommissie bij het toetsen van de gerealiseerde leerresultaten zoals beschreven in de OER

De in de vorige paragraaf aangegeven relevante achtergronden/aspecten zijn gespiegeld aan de schriftelijke verantwoording van de examencommissies in de jaarverslagen 2017-2018 bij het onderwerp van gerealiseerde leerresultaten.

Uitkomsten voorgaande studie jaren

Alvorens op de uitkomsten van dit onderzoek in te gaan, wordt kort stilgestaan bij de bevindingen over de voorgaande vier studie jaren. De bevindingen over de voorgaande studie jaren (tot en met 2017-2018) schetsen voor de gerealiseerde leerresultaten/eindkwalificaties een eenduidig beeld. De kern was herhaaldelijk dat de inhoudelijke, betekenisvolle verantwoording van de examencommissies op dit onderdeel tekortschoot.

De voormalige en huidige compliance officer stelden vast dat de examencommissies zich bewust zijn van hun taken op het onderdeel eindkwalificaties en daarover verantwoording aflegden. De aard van de verantwoording verschilde echter; soms procesmatig, bijvoorbeeld verwijzend naar overleg met de toetscommissie of naar betrokkenheid bij de accreditatie; in andere gevallen inhoudelijk door te verantwoorden welke activiteiten zijn verricht. Het beeld dat uit de rapportages naar voren kwam, was dat de examencommissies maar moeilijk vat kregen op dit onderwerp dat als belangrijk aandachtspunt wordt vermeld in het inspectierapport 'Verdere versterking'.

Herhaaldelijk zijn de examencommissies opgeroepen op dit onderdeel van het jaarverslag meer inhoudelijke, betekenisvolle verantwoording op te nemen. Te vaak was echter nog sprake van het enkel procedureel verantwoorden van de verrichte borgingstaken op het vlak van gerealiseerde leerresultaten. Daarbij komt dat ook een substantieel aantal examencommissies ook deze wettelijke

---

⁴ Commissie Rullmann i.o.v. Vereniging Hogescholen. 'Zienderogen vooruit', Evaluatie externe validering toetsing en examinering in het hbo (2017)

taak mandateerden aan toetscommissies. Zoals in de vorige paragraaf staat aangegeven plaatst de Inspectie van het Onderwijs kritische kanttekeningen bij het mandateren van borgingstaken die verband houden met gerealiseerde leerresultaten.

Uitkomsten studiejaar 2018-2019

Het voor het studiejaar 2018-2019 herziene format voor de jaarverslagen examencommissies bevat voor het onderdeel 'Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten (mede in verband met de externe validering)' de onderstaande onderdelen. In het format zijn per onderdeel de verwachtingen geëxpliciteerd om te bevorderen dat sprake is van inhoudelijke, betekenisvolle verslaglegging.

- Werkwijze van de examencommissie bij het toetsen van de leerresultaten zoals beschreven in de OER.
- Betrokkenheid 'externen' daarbij.
- Bevindingen van de examencommissie daarbij.
- Uitgebrachte adviezen en opvolging daarvan.
- Trends of aandachtspunten.

Het resultaat voor 2018-2019 is als volgt.

Examencommissie	Inhoudelijk verantwoord (betekenisvol)	Procesmatig verantwoord
CMI ¹	X (=)	
COM ²	X (=)	
EAS ³		X (=)
IBK ⁴		X (=)
IFM ⁵	X (=)	
IGO-B ⁶	X (=)	
IGO-M ⁷		X (=)
ISO ⁸	X (+)	
IVG ⁹	X (+)	
IVL ¹⁰		X (=)
RAC ¹¹	X	
RBS ¹²	X (=)	
RMI ¹³		X (+)
WdKA ¹⁴		X (+)

Tabel 6: Verantwoording gerealiseerde leerresultaten (eindkwalificaties) per examencommissie

Hier volgt een korte toelichting op bovenstaande resultaten per examencommissie:

¹ CMI: De bevindingen worden duidelijk toegelicht, de daadwerkelijk uitgevoerde taken van de EC kunnen concreter worden weergegeven. EC onderzoekt zelf.

² COM: Er wordt duidelijk onderscheid gemaakt m.b.t. het onderzoek naar de gerealiseerde leerresultaten van het oude en nieuwe curriculum. EC onderzoekt zelf.

³ EAS: Er worden activiteit opgesomd zonder daarbij al te zeer in te gaan op de uitgevoerde taken. TC doet onderzoek.

⁴ IBK: *In principe mandateert EC aan TC (formeel 1 TC, in de praktijk feitelijk 3 TC's). Omdat de TC als geheel in feite onvoldoende functioneert, heeft de EC dit jaar het onderzoek zelf ter hand genomen.*

⁵ IFM: *Grondig onderzoek! Uitdaging is dit onderdeel in gecomprimeerde vorm op te nemen in het jaarverslag (zelfstandige leesbaarheid). EC maakt gebruik van gemandateerde afstudeercommissies.*

⁶ IGO-B: *EC geeft de door haar verrichte taken in het onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten overzichtelijk aan. EC onderzoekt zelf.*

⁷ IGO-M: *De EC vermeldt zelf geen specifieke eigen acties ondernomen te hebben i.h.k.v. het onderzoek naar eindkwalificaties.*

⁸ ISO: *Goede verbetering ten opzichte van het vorige verslagjaar. Nu wordt voldoende inhoudelijke toelichting gegeven. EC en TC's doen beide onderzoek.*

⁹ IVG: *Oordeel komt hoger uit dan het vorige verslagjaar, de inhoudelijke toelichting is voldoende maar nog wel aan de dunne kant. EC onderzoekt zelf.*

¹⁰ IVL: *Het jaarverslag geeft op het onderdeel gerealiseerde leerresultaten een beeld van onvoldoende in control zijn. EC onderzoekt zelf.*

¹¹ RAC: *Uitstekende weergave door de EC RAC op dit onderdeel. Daarbij wordt opgemerkt dat dit het eerste jaarverslag van deze commissie is. EC onderzoekt zelf.*

¹² RBS: *Op sommige onderdelen is de tekst wat moeilijk leesbaar/direct te doorgronden. Er is gebruik gemaakt van een externe partij v.w.b. de eindkwalificaties. EC onderzoekt zelf.*

¹³ RMI: *Hoewel een verbetering ten opzichte van vorige het jaar zichtbaar is, is nog geen sprake van voldoende inhoudelijke verantwoording. EC onderzoekt zelf.*

¹⁴ WdKA: *Idem als RMI, zonder de verslagen van de TC's onvoldoende, waarbij slechts één van de 2 TC's informatie over eindniveau geeft. EC en TC's doen beide onderzoek.*

Over het verslagjaar 2018-2019 is dus het algemene beeld dat 8 van de 14 examencommissies een inhoudelijke, betekenisvolle verantwoording in het jaarverslag vermelden als het gaat om gerealiseerde leerresultaten. Bij 6 examencommissies is dat nog onvoldoende het geval, van deze 6 laten 2 examencommissies evenwel verbetering ten opzichte van het vorige studiejaar zien. De kwaliteit van de verslaglegging op dit onderdeel verbetert dus (2017-2018: 5 van de 13, 2016-2017: 4 van de 16).

Verder valt op te merken dat 11 van de 14 examencommissies in het studiejaar 2018-2019 zelf op de een of andere wijze direct betrokken is geweest bij het onderzoeken van de gerealiseerde leerresultaten. De intensiteit en de aard van deze betrokkenheid verschilt echter sterk tussen de verschillende examencommissies.

In de jaarverslagen over 2019 geeft AMC aan dat criteria over de borging en kwaliteit van afstuderen in opleidingsaudits bij veel opleidingen als risico of verbeterpunt worden aangemerkt. Een analyse van de auditscores door AMC op criteria over borging van en kwaliteit van afstuderen in 2018 en 2019 laat zien dat borging en kwaliteit van afstuderen onverminderd om aandacht blijven vragen. Inzake kwaliteit van afstuderen wordt aandacht gevraagd voor aspecten als: (1) beschrijving afstudeerprogramma's, (2) proces van beoordelen afstuderen, (3) externe validatie en (4) de borging door examencommissies.

6.3. Betrokkenheid 'externen' daarbij

Het betrekken van externen als 'vreemde ogen' bij het vaststellen of de leerresultaten ook daadwerkelijk gerealiseerd zijn, is zeer wenselijk. Zie hiervoor de eerder genoemde rapporten van de commissie Bruijn (2012) en de commissie Rullmann (2017). Doel van deze externe validering is dat het beoordelen van de leerresultaten tussen opleidingen, hogescholen of met externe deskundigen een sterke basis biedt voor een geobjectiveerde beoordeling en daarmee voor het voorkomen van incidenten.

Het betrekken van 'vreemde ogen' bij de feitelijke examinering (inclusief het beoordelen van scripties et cetera) kan en mag verschillende vormen aannemen. In de jaarverslagen van de examencommissies over 2018-2019 worden dan ook vele verschillende varianten vermeld. Er worden ook verschillende varianten per opleiding binnen hetzelfde instituut vermeld in de jaarverslagen. Het gebruik maken van 'vreemde ogen' wordt zoals gezegd verschillend ingezet. Soms vindt dit plaats in het beoordelingsproces van de individuele student, andere keren bij de beschouwing van de gerealiseerde leerresultaten achteraf (bijvoorbeeld herbeoordelen scripties):

- Externe betrekken als adviseur bij afstuderen (CMI, COM, IBK, IFM, IGO-M, ISO, IVG, RAC, RBS, RMI, WdKA)
- Externe betrekken als examinerator bij afstuderen (CMI, COM, EAS, IBK, IFM, IGO-B, IVG, RAC, WdKA)
- Bespreken afstudeerwerken met het beroepenveld (CMI)
- Evaluatie bij afstudeerbedrijven (CMI)
- Organiseren van werkveldsessie (IVG)
- Afstudeerwerken laten beoordelen door professionele partijen als Hobéon, of collega's van andere hogescholen (COM, IFM, IVL)

Bij een aantal opleidingen wordt de beoordeling van de bedrijfsbegeleider - die veelal geen examinerator is – als advies meegenomen in de totstandkoming van de uiteindelijke eindbeoordeling. Ook wordt het 4-ogen-principe ingevuld door een tweede lezer, die wel beoordeelt, maar niet altijd van buiten de opleiding komt. In andere gevallen wordt de examinerator als beoordelaar benoemd of zijn externe actief bij het reviewen van de kwaliteit van afstudeerwerken achteraf (dus niet in het proces van beoordeling).

De mate waarin de ogen 'vreemd' zijn verschilt dus in de praktijk en loopt uiteen van een tweede beoordelaar van binnen de opleiding tot het inschakelen van externe examineratoren. Uit de jaarverslagen van de examencommissies blijkt dat de inzet van het 4-ogenprincipe bij de beoordeling van eindwerkstukken breed is ingebed binnen de hogeschool.

Echter, veelal wordt in de jaarverslagen beschreven hoe de examencommissie door de inzet van externen achteraf borgt dat het afsluitend werkstuk/scriptie van voldoende niveau is. Externe validatie is echter veel meer dan dat alleen. Externe validatie mag niet verengd worden tot de activiteit van het externe lid dat ingeschakeld wordt voor kalibratiesessies en het periodiek screenen/ herbeoordelen van scripties achteraf!

6.4. Trends of aandachtspunten

Hieronder volgt een aantal aandachtspunten, die òf rechtstreeks afkomstig zijn uit de jaarverslagen òf als rode draad bij de analyse zichtbaar zijn geworden.

Mandateren van de borgingstaken inzake gerealiseerde leerresultaten

Zoals in paragraaf 6.1 is aangegeven is de wettelijke taak van examencommissies wanneer het gaat om het borgen van het eindniveau, uit te splitsen in de drie activiteiten.

1. nagaan of het totaal van de tentamens de beoogde leerresultaten volledig dekt,
2. nagaan of de student alle tentamens voor het betreffende examen heeft behaald, en
3. periodiek onderzoek (laten) doen naar het niveau en de kwaliteit van de eindwerken.

Tevens is aangegeven dat de Inspectie van het Onderwijs kritische kanttekeningen plaatst bij het mandateren van borgingstaken die verband houden met gerealiseerde leerresultaten. Hoewel 11 van de 14 examencommissies op de een of andere wijze direct betrokken zijn geweest bij het onderzoeken van de gerealiseerde leerresultaten, verschilt de aard en intensiteit sterk.

Aandacht voor opvolging van verbeteracties door opleidingsmanagement (PDCA)

Verschillende examencommissies geven aan dat het voor hen onduidelijk is wat het opleidingsmanagement nu wel of niet doet met de gegeven adviezen. Het is daarmee niet helder of de adviezen door het opleidingsmanagement worden doorvertaald in gerichte en geïmplementeerde verbeteracties. Als mogelijke oplossing wordt aangedragen de adviezen en verbeteracties beter te documenteren, zodat ook gemonitord kan worden of de PDCA door het opleidingsmanagement doorlopen wordt.

Ambitie externe validering

Voornemens om meer aandacht en invulling van externe validering te geven worden regelmatig vermeld. Zie bijvoorbeeld het jaarverslag van RAC, die bij de beoordeling van eindwerken meer mensen uit het werkveld of collega's van andere hogescholen wil betrekken. Het blijkt dat de mate waarin 'vreemde ogen' worden ingezet bij het beoordelen van eindkwalificaties verschilt tussen de opleidingen. Ook zijn er opleidingen die externe validering niet in het feitelijke beoordelingsproces inzetten, maar enkel in kalibratie- en screeningssessies om achteraf te checken of het eindniveau op orde was.

Ideeën voor versterking van de externe validering zijn terug te vinden in de rapporten van de commissie Bruijn (2012) en commissie Rullmann (2017). Momenteel werkt OeO aan HR-breed beleid om externe validering meer vorm en inhoud te geven. Belangrijk daarbij is dat externe validering niet als 'moetje' wordt ervaren, maar dat er gericht vanuit het perspectief van toegevoegde waarde mee wordt omgegaan. Hoewel door verschillende examencommissies externe validering als aandachtspunt wordt aangehaald, lijkt het alsof de examencommissies zich dit onderwerp exclusief toe-eigenen. Externe validering heeft echter ook een 'zorgkant' die dus vooral het opleidingsmanagement raakt.

Invullen beoordelingsformulieren

Regelmatig worden in de jaarverslagen opmerkingen gemaakt over het niet volledig invullen van het beoordelingsformulier. Aan de hand van het beoordelingsformulier en de ingevulde toelichting dient de

opbouw van het uiteindelijke oordeel reconstrueerbaar te zijn. Juist ook ingeval van afwijkende beoordelingen tussen twee beoordelaars dient duidelijk te worden aangegeven hoe het eindoordeel tot stand is gekomen.

Gerealiseerde leerresultaten/eindkwalificaties versus 'scriptie'

Het gaat erom dat de vereiste kennis, inzicht en vaardigheden zoals deze in de OER zijn vastgelegd op het vereiste eindniveau aanwezig zijn. Lang niet altijd kunnen of worden alle vereiste competenties in het afsluitend werkstuk/scriptie afdoende afgetoetst. Er worden naast de scriptie dan andere tentamens ingezet om het eindniveau op correcte wijze, zoals vastgelegd is in de OER, vast te stellen. Het is dan ook van groot belang dat het onderzoek naar eindkwalificaties door de examencommissies in de verslagen niet wordt verengd naar enkel de kwaliteit van de scriptie. Naast het afstudeertraject moeten alle tentamens waarin op eindniveau wordt afgetoetst, onderdeel uitmaken van het examen van de opleiding. Een aantal examencommissies (IGO-B, RMI) geeft in het jaarverslag aan onderzoek te hebben gedaan naar de feitelijke dekking van de beoogde leerresultaten op eindniveau. Een aantal examencommissies maakt gebruik van het protocol van Andriessen 'Beoordelen is mensenwerk'⁵ (2014) om de kwaliteit van het afstudeerprogramma te verhogen. Dit protocol voor de beoordeling van eindwerkstukken is na publicatie door OeO vertaald naar een 'Checklist Kwaliteit Afstudeerprogramma'.

---

⁵ Expertgroep o.l.v. Daan Andriessen i.o.v. Vereniging Hogescholen. 'Beoordelen is mensenwerk', Bevindingen over de wenselijkheid en mogelijkheid van een gezamenlijk protocol voor het beoordelen van (kern-) werkstukken (2014)

7. Gevolgde deskundigheidsbevordering/scholing

7.1. Aard en omvang van de activiteiten (collectief en individueel)

In artikel 7.12a (Benoeming en samenstelling examencommissie) van de WHW staat in lid 1 vermeld dat het instellingsbestuur de examencommissie instelt en de leden op basis van hun deskundigheid op het terrein van de desbetreffende opleiding of groep van opleidingen benoemt. In lid 2 staat beschreven dat het instellingsbestuur er zorg voor draagt dat het onafhankelijk en deskundig functioneren voldoende wordt gewaarborgd. Om de deskundigheid van de leden van de examencommissie te bevorderen worden professionaliseringscursussen georganiseerd, waaraan de leden collectief of individueel kunnen deelnemen.

Met betrekking tot het voorgaande verslagjaar kan opgemerkt worden dat in de jaarverslagen op meer gedetailleerde wijze aandacht wordt geschonken aan de deskundigheidsbevordering. Er wordt in de meeste jaarverslagen een beter beeld gegeven van de scholingsactiviteiten. Aandachtspunt hierbij is om ook scholingsactiviteiten van de leden van de toetscommissies op te nemen, deze worden minder expliciet vermeld. Bijzonder is dat de examencommissie RMI melding maakt van het feit dat de leden tijdens het verslagjaar geen collectieve of individuele scholingsactiviteiten gevolgd hebben wegens 'prioriteitsconflicten'.

7.2. Deskundigheid inzake beoordelen toetskwaliteit (SKE/BKE-certificaten)

Het hierboven geciteerde wetsartikel impliceert dat het instellingsbestuur een zorgplicht heeft voor deskundigheidsbevordering van examencommissies, bijvoorbeeld door te voorzien in een scholingsaanbod. In de jaarverslagen wordt in dit opzicht gerefereerd aan de BKE- en SKE-certificeringen die door de HR Academie georganiseerd worden. Door de examencommissies van COM en IBK wordt een kritische noot geplaatst bij de lage frequentie waarop de BKE- en SKE-certificeringen worden aangeboden. De beperkte capaciteit en vaste instapmomenten van de BKE- en SKE-trainingen worden als redenen aangevoerd. De examencommissie WdKA is niet te spreken over de inhoud van het SKE-traject en de wijze waarop deze training wordt aangeboden. Zij geeft ook aan dat de vorm van assessment niet is toegesneden op de vorm van haar onderwijs.

In zijn algemeenheid echter wordt de behoefte aan professionalisering erkend, zowel voor leden van de examencommissies als voor leden van de toetscommissies. Ook worden er initiatieven ondernomen voor collectieve deskundigheidsbevordering en staat scholing vanuit het perspectief van de 'borgingstaak' van examencommissies centraal. Niet van alle individueel opgegeven scholingsactiviteiten is duidelijk of deze activiteiten direct gelinkt zijn aan deskundigheidsbevordering in het belang van werkzaamheden van de examencommissie als zodanig, bijvoorbeeld als leden de masters Begeleidingskunde of Leren en Innoveren volgen.

Het herziene format voor het jaarverslag 2018-2019 vraagt de examencommissies aan te geven hoe de examencommissie als geheel over voldoende deskundigheid met betrekking tot toetsen en toetsbeleid beschikt. Verder wordt voor ieder afzonderlijk lid van de examencommissie en gemandateerde toetscommissie(s) gevraagd aan te geven of het betreffende lid al dan niet beschikt over een BKE- en/of SKE-certificaat.

Met betrekking tot de deskundigheid van de examencommissie als geheel <“Geef aan hoe de examencommissie als geheel over voldoende deskundigheid met betrekking tot toetsen en toetsbeleid beschikt. (...)”> moet geconstateerd worden dat deze vraag niet beantwoord wordt. Het blijkt dat veel examencommissies de vraag over de mate van deskundigheid beantwoorden met een overzicht van de gevolgde (of nog te volgen) trainingen.

In 8 van de 14 jaarverslagen wordt vermeld of ieder afzonderlijk lid van de examencommissie (inclusief het externe lid) al dan niet beschikt over een BKE- en/of SKE-certificaat. Wat opvalt is dat zelden melding wordt gemaakt over de mate van deskundigheid van het externe lid. Het overzicht van de behaalde BKE- en/of SKE-certificaten behaald door afzonderlijke leden van de gemandateerde toetscommissies is in 7 van de 14 jaarverslagen opgenomen.

7.3. Trends of aandachtspunten

Naast de reeds genoemde problemen rond de BKE- en SKE-certificeringen wanneer het gaat over capaciteit en instapmomenten is de tijdsbelasting volgens de examencommissies een aandachtspunt. Een veel gehoorde klacht in de jaarverslagen betreft namelijk de werklast en de facilitering die met de BKE- en SKE-certificeringen gemoeid zijn. Zo stelt de examencommissie IFM dat het voor leden van de examen- en toetscommissie een behoorlijke uitdaging is geweest om naast de dagelijkse werkzaamheden een certificaat te halen.

8. Aandachtspunten per examencommissie

Examencommissies gebruiken hun jaarverslag ook om bepaalde zaken onder de aandacht van het College van Bestuur te brengen. Een selectie van deze aandachtspunten is hieronder per examencommissie opgenomen. Ingeval het een letterlijk citaat uit het jaarverslag betreft, is de tekst tussen aanhalingstekens geplaatst.

8.1. CMI

‘De examencommissie CMI had als streven voor 2018-2019 om meer te werken vanuit Osiris Zaak. Hoewel dat absoluut beter gaat, blijft het een systeem waar een soort koudwatervrees bij bestaat. Dat wordt bijvoorbeeld zichtbaar als nieuwe leden ermee moeten gaan werken (...)’.

Geeft duidelijk aan welke aandachtspunten er in het studiejaar 2018-2019 onderkend werden en welke aandachtspunten voor het komende studiejaar worden onderkend (externe validering en doorlopen van de PDCA-cyclus).

‘(...) Hoewel we nog steeds benieuwd zijn naar de diverse zorgtaken, willen we vanuit de examencommissie meer eenduidig zicht krijgen op de uitgevoerde ‘borgtaken’. Daarom heeft de examencommissie voor 2019-2020- een hernieuwd format opgesteld om zo meer eenheid te creëren binnen de rapportages en beter de nadruk te leggen binnen de rapportages op de ‘borgtaak’ van de toetscommissies en het sluitstuk van de PDCA-cyclus. (...)’.

8.2. COM

‘(...) Aan het begin van elk studiejaar worden vier vergaderingen gepland waarin de Instituutsdirecteur wordt uitgenodigd. (...) Allerlei onderwerpen komen dan aan de orde; zo ook de facilitering van de leden. De leden hadden nu een volle dag per week (0,2 fte) kunnen (en moeten) besteden aan het werk voor de examencommissie. Niet alle onderwijsmanagers hadden daar echter in de toedeling van onderwijstaken rekening mee gehouden. Het gevolg was dat sommige leden te veel hooi op hun vork hadden en een enkel lid voortdurend vocht tegen een zogenaamde burn-out. (...)’.

De examencommissie COM deelt mee dat aan het begin van het verslagjaar sprake is van een “startende” examencommissie met heel enthousiaste leden die nagenoeg allemaal de professionaliseringscursus van de HR-Academie nog moeten gaan volgen.

‘(...) Bij een enkele community is er een vorm van weerstand tegen het maken van studiehandleidingen, terwijl die in het toetsbeleid verplicht aanwezig dient te zijn. Het argument dat door examinatoren wordt aangedragen is dat zij niet “gebonden” willen zijn aan een lesbeschrijving, omdat er wekelijks actuele of andere omstandigheden kunnen zijn waardoor het lesprogramma wijzigt. Ze voelen niet voor dat ‘keurslijf’. De examencommissie vraagt zich af of zij de kwaliteit van toetsing wel voldoende kan borgen als er geen studiehandleidingen zijn. (...)’.

8.3. EAS

De examencommissie ziet de borging van de continuïteit van de bemensing van de examencommissie bij toekomstige wisselingen van commissieleden als een belangrijke bouwsteen voor een goed opererende commissie.

De voorzitter van de examencommissie voor het studiejaar is niet de opsteller van het jaarverslag over het studiejaar 2018-2019. Het jaarverslag is opgesteld door de voor het studiejaar 2019-2020 aangestelde voorzitter.

‘Er zijn grote verschillen tussen de mate van efficiëntie van functioneren en de mate van detail waarop de toetscommissies rapporteren. (...)’.

De examencommissie EAS geeft helder aan dat de volgende dossiers centraal in de transitieopgave: Juridisering, Professionalisering, Borgingstaak gerealiseerde leerresultaten, Deskundigheidsbevordering, Autotechniek en Digitaal Toetsen.

8.4. IBK

‘(...) Daarnaast is ook het nog steeds bestaande probleem van geen vaste vergaderruimte besproken zonder dat de directeur een duurzame oplossing bood. (...)’.

‘(...) De afstudeerhandleiding van BIM bevatte het merkwaardige punt dat iemand tijdens de mondelinge verdediging van een ingeleverde scriptie die met een onvoldoende was gewaardeerd, deze onvoldoende alsnog tot een voldoende kon laten opwaarderen. (...)’.

‘(...) Het absolute dieptepunt was de spijtige noodzakelijkheid een afgenomen en reeds beoordeeld tentamen alsnog in zijn geheel ongeldig te verklaren, nadat de interim-onderwijsmanager een verzoek had ingediend om de gezakte studenten voor dit tentamen een extra kans te geven nu het tentamen geen getrouw beeld van de kennis van de getentamineerde stof had kunnen geven. (...)’.

8.5. IFM

Het externe lid benoemt net als het vorige studiejaar een tweetal zaken expliciet: 1. dat de examencommissies een onevenredig deel van de tijd lijken te besteden aan het behandelen van verzoeken en klachten en 2. dat het van belang is dat een examencommissie onafhankelijk kan opereren zonder enige inmenging van buitenaf.

‘Het management heeft een aantal inhouse BKE-activiteiten ingepland om het aantal docenten met een BKE-certificaat te verhogen. Het bleek namelijk voor veel collega’s, waaronder ook onze leden van examen- en toetscommissie, een behoorlijke uitdaging om een certificaat te behalen naast de dagelijkse werkzaamheden’.

Het jaarverslag van IFM ademt de aandacht voor het doorlopen van de PDCA-cyclus en het daadwerkelijk realiseren van verbeteringen uit. Verder wordt in het verslag aandacht gevraagd voor:

processen, vernieuwde hogeschoolgids, digitale handtekening getuigschrift, professionalisering examencommissies, flexibel en variabel toetsen.

8.6. IGO-Bachelors

Er wordt melding gemaakt van aanzienlijke werkdruk binnen de EC. Striktere werkafspraken zorgden ervoor dat zaken tijdig konden worden afgehandeld.

‘De examencommissie heeft besloten met ingang van het studiejaar 2019-2020 de eis los te laten dat examinatoren op eindniveau minimaal twee jaar ervaring als docent in het hoger onderwijs moeten hebben, aangezien deze eis niet echt relevant bleek te zijn. (...)’.

‘(...) De examencommissie acht het absoluut onwenselijk dat de organisatie zich niet aan de eigen reglementaire bepalingen rond het bekendmaken van de toetsdata houdt. (...)’.

De examencommissie vraagt aandacht voor de verzoeken voor verlenging van de maximale afstudeerperiode.

8.7. IGO-Masters

Er is gezien de beperkte omvang van de Academie van Bouwkunst geen toetscommissie geïnstalleerd. De borging van de kwaliteit van toetsing en beoordeling vindt plaats door de examencommissie, waarvan de interne leden ook zitting hebben in de curriculumcommissie. Gemeld wordt dat er geen noodzaak was om betreffende de faciliteiten overleg met de directie te voeren. In verband met het opheffen van de examencommissie IGO-M per 31 augustus 2019 is dit haar laatste jaarverslag.

8.8. ISO

‘De examencommissie was voor wat betreft haar positie in staat om onafhankelijk van het management en directie te functioneren. Om deze onafhankelijkheid te borgen wijst de examencommissie het management waar nodig op de formele procedures en communicatielijnen. Tegelijkertijd is de examencommissie voor de uitvoering van haar taken vaak wel afhankelijk van het delen van informatie door het management; dit gebeurt nog niet altijd automatisch of soms op minder voortvarende wijze. (...)’.

‘(...) Er is wel steeds meer besef bij het management dat de examencommissie moet worden meegenomen in de communicatie als het gaat over kwaliteit van toetsing. (...)’.

De examencommissie ISO geeft expliciet aan dat het ontbreken van een curriculumcommissie binnen de opleiding Social Work de borgingstaak van de examencommissie bemoeilijkt, omdat er geen centrale plek is waar de samenhang van het curriculum in beeld wordt gebracht en zo nodig wordt aangestuurd.

8.9. IVG

‘(...) De adviezen naar aanleiding van geanalyseerde toetsen worden door de TC’s rechtstreeks aan het onderwijsmanagement doorgegeven. De examencommissie heeft dus minder zicht op de (inhoudelijke) adviezen en de opvolging ervan in de opleiding. (...)’.

‘(...) De interne audit is een signaal voor de opleiding om verbeteringen door te voeren en deze gaan komend verslagjaar ook door de examencommissie gemonitord worden. De examencommissie concludeert dat er bij de kritische zelfreflectie van een opleiding geen beroep gedaan wordt op de expertise van de commissie. (...)’.

De examencommissie geeft aan dat de borging van het eindniveau van onder andere de opleiding Fysiotherapie is uitgevoerd en besproken met de opleiding.

8.10. IVL

‘De werkdruk werd door de commissieleden in het studiejaar 2018-2019 als hoog ervaren. De omvang van het instituut en het daarmee samenhangende grote aantal verzoeken is een belangrijke oorzaak. Daarnaast droegen personele wisselingen bij aan een verdere verhoging van de werkdruk voor de overblijvende leden. (...) Als direct gevolg van deze omstandigheden hebben de activiteiten rond de borging van het eindniveau (screening afstudeerwerken) relatief laat in het schooljaar plaatsgevonden en zijn ze deels niet of niet volledig afgerond. (...)’.

‘(...) Uit de beoordelingen van de examencommissie over afgenomen toetsen zijn verschillen met de beoordeling door de betreffende opleiding geconstateerd. Er is echter door tijdgebrek geen bespreking met de betreffende opleidingen geweest over de geconstateerde verschillen in beoordeling, zodat daar geen conclusies en acties aan verbonden kunnen worden. (...)’.

‘(...) Ook bij toetscommissieleden valt op dat velen aan de certificering begonnen zijn, maar deze nog niet hebben afgerond. De voornaamste oorzaak die hiervoor wordt aangegeven is dat er onvoldoende facilitering in de vorm van tijd in de PTD’s is.’

8.11. RAC

‘Voor het studiejaar 2019-2020 heeft de examencommissie verzocht om een uitbreiding van 2,0 fte naar in totaal 2,4 fte. (...) Het verzoek werd gehonoreerd door het management onder leiding van de interim-directeur op 23 mei 2019. Helaas heeft de examencommissie gedurende het schrijven van het jaarverslag te horen gekregen dat de beslissing door het management onder leiding van de interim-directeur om de examencommissie uit te breiden van 2,0 fte naar 2,4 fte door de huidige directeur grotendeels wordt teruggedraaid naar 2,1 fte. De examencommissie vindt deze ontwikkeling betreurenswaardig gezien de ambitie van de examencommissie op het gebied van borging en de ontwikkeling van onderwijs RAc 2.0 voor aankomend studiejaar. (...)’.

Tijdens het verslagjaar is het fundament van de examencommissie gelegd en zal aankomend jaar verder vormgegeven en vastgelegd worden. De toetscommissies zijn gestart met hun borgingstaken er wordt aandacht gevraagd voor de facilitering van toetscommissies.

8.12. RBS

De examencommissie RBS kent veel nieuw benoemde leden per 1 september 2018 (5 nieuwe leden) In het kader van structurele borging van toetsing is in het studiejaar 2017/2018 directie gevraagd een instituutsbrede toetscommissie (=Assessment Committee, AC) op te zetten met een toetsdeskundige als voorzitter. Tevens is de AC-voorzitter lid van de examencommissie.

‘(...) Wat betreft afstemming toetscommissie en examencommissie, valt een verbeteringslag te maken in een concretere vertaling van de inhoud van het mandaat naar een concrete activiteitenplanning voor het studiejaar en afstemming hiervan met de examencommissie.(...)’

8.13. RMI

‘De toetscommissie heeft het afgelopen studiejaar in het totaal 51 toetsen beoordeeld (57%). Dit zijn 48 toetsen minder dan gepland. Voor het niet halen van het geplande aantal beoordelingen zijn verschillende redenen: beoordelingsplanningen zijn niet altijd goed gevolgd, te beoordelen toetsen werden te laat ingeleverd, de vierjarenplanning werd soms verkeerd beoordeeld en er was soms sprake van een te volle agenda.’

‘Afgelopen jaar is de inzet van het externe lid van de examencommissie nog minimaal geweest. De examencommissie is in gesprek met het huidige externe lid om een passende invulling te geven aan het lidmaatschap van de examencommissie. Zij wordt nu voornamelijk ingezet om afstudeerwerken van de opleidingen te screenen.’

8.14. WdKA

‘De Examencommissie benadrukt overigens dat ad hoc verzoeken van allerlei aard en herkomst het grootste deel van de (beperkt) beschikbare tijd van de Examencommissie in beslag nemen.’

‘Uitvoering van taken was in sterke mate afhankelijk van de krappe facilitering. De Examencommissie constateert dat er binnen de HR geen uniforme facilitering voor examencommissieleden wordt gehanteerd, terwijl de wettelijke taken een toenemende druk leggen op de examencommissies. De facilitering van de Examencommissie WdKA is als volgt: Voorzitter 0,3 fte en leden 0,075 fte. In verband hiermee ziet de Examencommissie graag vanuit het CvB richtlijnen inzake facilitering examen- en toetscommissieleden die rechtdoen aan de omvang van de taak.

De Examencommissie is tevreden met het feit dat, na aanscherping van het mandaat, de Toetscommissies erin geslaagd zijn conform afspraken hun werk te concentreren op urgente hoofdzaken. Dit is de rapportage zeker ten goede gekomen.

9. Analyse kwantitatieve gegevens

Elke examencommissie heeft een cijfermatig overzicht aangeleverd over een aantal vastgestelde onderwerpen. De opgevraagde kwantitatieve gegevens per examencommissie zijn opgenomen in bijlage 11.2 en geven inzicht in:

- Faciliteiten (uren per week voor leden, voorzitter en secretaris)
- Aantal vergaderingen in het studiejaar 2018-2019
- Aantal afgegeven getuigschriften per soort in het studiejaar 2018-2019
- Vrijstellingen (het verlenen van vrijstelling voor het afleggen van één of meer tentamens, afgewezen verzoeken tellen hierin dus niet mee)
- Fraude en andere onregelmatigheden
- Toetsgerelateerde klachten
- Hoorzittingen van de examencommissie
- CBE-zaken (College van Beroep voor de Examens)

Op het niveau van de hogeschool als geheel vallen de volgende hoofdzaken op. Zoals in hoofdstuk 4 is aangegeven laat het bezettingsoverzicht van de 14 examencommissies over het studiejaar 2018-2019 een stijging van 1,5 fte zien. Het aantal vergaderingen loopt sterk uiteen van 3 (IGO-M) tot 41 (IBK) in betreffend studiejaar.

Voor wat betreft de getuigschriften is op te merken dat het aantal AD- getuigschriften daalt naar 671 (voorgaand studiejaar: 895). Ook is een daling te zien voor de Master-getuigschriften. In het studiejaar 2018-2019 werden 397 getuigschriften uitgereikt (voorgaand studiejaar: 503). De aantallen getuigschriften voor zowel de propedeuse als de bachelors op instellingsniveau zijn gestegen. Het aantal propedeuse-getuigschriften stijgt naar 6206 (voorgaand studiejaar: 5962). Er werden 5060 bachelor-getuigschriften uitgereikt (voorgaand studiejaar: 4753).

Het aantal verleende vrijstellingen laat net als in het voorgaande studiejaar een daling zien. Hetzelfde geldt voor het aantal fraudegevallen en andere onregelmatigheden. Bij toetsgerelateerde klachten en hoorzittingen van de examencommissie is daarentegen een stijging te constateren.

Voor wat betreft de uitgevraagde en aangeleverde kwantitatieve gegevens is er soms sprake van interpretatieverschillen. Daarom zal voor de volgende onderwerpen de uitvraag voor het volgende studiejaar (2019-2020) aangescherpt moeten worden:

- Algemeen: in vervolg geen Excelbestand meer bijvoegen, maar tabel in format opnemen.
- Faciliteiten: toegekende tijd expliciet in fte's (niet in uren) en ambtelijk secretaris opnemen.
- Vergaderingen: bij uitvraag aantallen tevens verschillende soorten vergaderingen opnemen.
- Vrijstellingen: de tekst van het format in overeenstemming brengen met tabel. Probleem is dat uitsluitend het aantal verleende vrijstellingen wordt opgevraagd en het format voor het jaarverslag uitgaat van het aantal ingediende vrijstellingsverzoeken. Verder is er sprake van onduidelijk of de aantallen op studentniveau of cursusniveau moeten worden opgegeven.
- Fraudegevallen: expliciet maken of het gaat om betrokken studenten of om fraudegevallen. Verder dient duidelijk te worden gemaakt of het gaat om het aantal fraudemeldingen of om daadwerkelijk bewezen fraude.

Met bovenstaande aanpassingen kunnen de kwantitatieve gegevens op een meer eenduidige wijze worden geïnterpreteerd.

10. Conclusies & aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen weergegeven op basis van de bevindingen van het onderzoek. Voor het daadwerkelijk inrichten en implementeren van de aanbevelingen wordt een projectmatige aanpak voorgesteld. Het ligt voor de hand de aanbevelingen te vertalen naar passende acties en deze aan het bestaande plan van aanpak en de actielijst van het project Professionalisering Examencommissies toe te voegen.

De openstaande aanbevelingen uit de beide onderzoeksrapporten over de studie jaren 2017-2018 en 2018-2019 dienen in samenhang te worden gezien en geïmplementeerd.

Laat het PVE zelf deze samenvatting & analyse naar aanleiding van de jaarverslagen examencommissies opstellen:

De afgelopen vijf jaren stelde de compliance officer het onderzoeksrapport op met een samenvatting en analyse van de individuele jaarverslagen van de examencommissies. In de opstartfase van het PVE en de professionaliseringsslag die examencommissies de afgelopen jaren hebben doorgemaakt, was dit een logische keuze. Inmiddels, zo blijkt ook uit dit rapport, zijn examencommissies en het PVE binnen HR stevige entiteiten geworden en valt het aan te bevelen het eigenaarschap voor het opstellen van een jaarverslag bij het PVE te beleggen. Dit geldt voor de samenvatting en analyse als geheel, maar zeker ook voor de best practices en verbetervoorstellen. Deze verantwoordelijkheid bij PVE neer te leggen stimuleert ook het lerend vermogen en brengt het PVE in de positie te transformeren van overlegorgaan naar regieorgaan. Het PVE biedt het jaarverslag aan het CvB aan.

Deze werkwijze betekent ook dat het PVE verantwoordelijk is voor de opvolging van de aanbevelingen uit het rapport. Het PVE maakt hiervoor een eigen planning en ziet zelf toe op tijdige uitvoering. Gezien de veelheid van aanbevelingen is een projectmatige aanpak hierbij aan te bevelen. Het onderzoeksrapport naar de jaarverslagen 2017-2018 leverde bijvoorbeeld 13 concrete aanbevelingen op, die momenteel door het project Professionalisering Examencommissies worden opgepakt. Dit onderzoeksrapport bevat 12 nieuwe aanbevelingen. Gezien de veelheid van nog te implementeren aanbevelingen/acties dient hier met name de focus op te liggen.

Uiteraard dient het PVE in staat gesteld te worden om een dergelijke, omvangrijke analyse uit te voeren. In het onderzoeksrapport naar de jaarverslagen 2017-2018 werd reeds de aanbeveling gedaan om het PVE te institutionaliseren en bijvoorbeeld een secretaris (1 fte) aan het PVE beschikbaar te stellen. Deze aanbeveling is nog niet in uitvoering genomen.

Deze aanbeveling leidt ertoe dat de compliance officer niet langer een uitvoerende rol heeft t.a.v. examencommissies, maar een meer passende, zuivere tweede lijnspositie inneemt met advies- en monitoringsactiviteiten.

Aanbeveling 1:

Het opstellen van de samenvatting & analyse naar aanleiding van de opgeleverde jaarverslagen van de examencommissies zal onder verantwoordelijkheid van het PVE plaatsvinden.

Handhaaf strikt de eis van zelfstandige leesbaarheid voor de jaarverslagen 2019-2020:

Aan de jaarverslagen 2018-2019 is de eis gesteld van 'zelfstandige leesbaarheid', waaronder wordt verstaan de begrijpelijkheid van het jaarverslag zonder het raadplegen van bijlagen. Deze voorwaarde voor de jaarverslagen 2018-2019 is ook tijdens de benoemingsbijeenkomst van de leden van de examencommissies op 9 oktober 2019 kenbaar gemaakt. Deze eis is echter bij het verspreiden van het format voor het jaarverslag onvoldoende helder voor het voetlicht gekomen. Daarom hebben de onderzoekers deze eis niet gehandhaafd en is de inhoud van de bijlagen – zoals de verslagen van de toetscommissies en eventuele afstudeercommissies – toch in de beoordelingen betrokken.

Aanbeveling 2:

Wanneer het format voor de jaarverslagen 2019-2020 door de voorzitter PVE wordt verspreid zal deze eis expliciet in het communicatiebericht worden opgenomen. Het College van Bestuur/ toekomstig onderzoeksteam zal dan ook geen inhoudelijke kennis nemen van andere stukken dan het jaarverslag.

Vul de positie van het externe lid in met een lid van een examencommissie van de R6:

Twee examencommissies voldoen in het studiejaar 2018-2019 niet aan de wettelijke verplichting dat tenminste één lid afkomstig is van buiten de desbetreffende opleiding of één van de opleidingen die tot de groep van opleidingen behoort (verplichting 'externe lid').

Binnen Hogeschool Rotterdam wordt de verplichting van het externe lid op verschillende manieren ingevuld, het externe lid is bij 10 van de 14 examencommissies afkomstig van buiten de HR. De vraag is relevant hoe tot een effectieve invulling te komen, waarmee de examencommissie wordt versterkt. Zoals aangegeven is het onvoldoende wanneer enkel op formele wijze binnen de grenzen van de WHW wordt geopereerd. Zo is nu binnen vijf examencommissies één en hetzelfde externe lid actief, waarbij de vraag opkomt of dit recht doet aan het verfrissend perspectief.

Aanbeveling 3:

Het instellingsbestuur dient te zorgen voor een effectieve invulling van het externe lid, waarbij voor de invulling belangrijke kwaliteitscriteria zijn: (1) deskundigheid, (2) voldoende afstand/vreemde ogen en (3) verfrissend perspectief. Geadviseerd wordt daarom om in elke examencommissie als extern lid een collega lid examencommissie van de R6 (Hogeschool Amsterdam, Hogeschool Rotterdam, Hogeschool Leiden, Hogeschool Utrecht, Hogeschool den Haag en InHolland) op te nemen.

Maak examencommissies bewust van escalatiemogelijkheid naar CvB (versterken escalatiecultuur):

Voor de examencommissies is de instituutsdirecteur het eerste aanspreekpunt om problemen rond facilitering, continuïteit, drukte en werkdruk van de examencommissies en toetscommissies tijdig te bespreken en aan te pakken. In veel gevallen zal de instituutsdirecteur zorgen voor adequate maatregelen, zodat de juiste kwantiteit en kwaliteit aan mensen en middelen ingezet kunnen worden. Vaak gaat dit goed, echter in verschillende jaarverslagen staan ook opmerkingen over 'onopgeloste problemen' en 'het uitblijven van concrete maatregelen'. Ook kan er verschil van inzicht bestaan tussen de examencommissie en de instituutsdirecteur over de toe te kennen faciliteiten.

Het lijkt de examencommissies (en daarmee ook toetscommissies) te ontbreken aan een escalatiemogelijkheid ingeval van verschil van inzicht met de instituutsdirecteur of het uitblijven van

concrete maatregelen en oplossingen. In het jaarverslag wordt dan een beschrijving gegeven van een onbevredigende status quo.

Aanbeveling 4:

Maak de examencommissies en de instituutdirecteuren bewust van de escalatiemogelijkheid naar CvB (versterken escalatiecultuur). Sterker nog, wanneer examencommissies er met de instituutdirecteur niet uitkomen zou het voor beide partijen helder moeten zijn dat de escalatieplicht op hen rust.

Geef invulling aan de PDCA Examencommissie-Toetscommissie:

Iedere examencommissie binnen Hogeschool Rotterdam mandateert de wettelijke taken van het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens aan één of meerdere toetscommissies. De examencommissie moet erop toezien dat de toetscommissies deze PDCA correct doorlopen. Alleen dan kan de examencommissie zich ervan vergewissen dat de gemandateerde taken op correcte wijze zijn uitgevoerd. In de jaarverslagen melden meerdere examencommissies meer aandacht te willen besteden aan deze PDCA. Ook komt het beeld naar voren dat het (periodieke) contact tussen de examencommissie en toetscommissies meer aandacht krijgt.

De bevindingen die deze PDCA betreffen zijn:

- de inhoud van de mandaten verschilt substantieel tussen de instituten.
- de verschillen hebben zowel betrekking op de 'opzet' als de 'werking' van de mandaten.
- de vertaling van de gemandateerde taken naar een activiteitenplanning TC ontbreekt vaak.
- de monitoring van de uitvoering van het activiteiten plan TC is te zwak.
- het zichtbaar maken van de relatie tussen geplande en uitgevoerde activiteiten ontbreekt.
- in de mandaten worden 'tentamens' en 'examens' vaak in één adem genoemd.

Met betrekking tot het laatste punt wordt opgemerkt dat 'tentamens' en 'examens' wezenlijk van elkaar verschillen. Een deel van de examencommissies mandateert ook taken die samenhangen met het borgen van de kwaliteit van examens. Hierbij worden door de Inspectie van het Onderwijs kritische kanttekeningen geplaatst, zie hoofdstuk 6. Binnen Hogeschool Rotterdam bestaan ook instituten waarbij er naast toetscommissies aparte afstudeercommissies gemandateerd en/of actief zijn.

Aanbeveling 5:

Scherp het format voor het mandaat aan op basis van de bevindingen en vertaal aan het begin van het studiejaar het mandaat in een concrete activiteitenplanning voor de toetscommissie(s). De examencommissies moeten de voortgang van de uitvoering van de activiteitenplanning actief, kort cyclisch monitoren (invulling geven aan de planning- & controlcyclus). In de jaarverslagen dient het monitoren en bijsturen op uitvoering van het activiteitenplan en de inhoudelijke uitkomsten te worden vastgelegd. Examencommissies zijn en blijven zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taak: het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens.

Geef invulling aan de PDCA Examencommissie- Opleidingsmanagement inzake bijsturing:

Eén van de aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoeksrapport betreffende de jaarverslagen over 2017-2018 luidde: 'Laat de examencommissie zelf naar aanleiding van bevindingen van de toetscommissie de noodzakelijke bijsturing aan het opleidingsmanagement kenbaar maken.' Uit de jaarverslagen valt op te maken dat hier nog divers mee wordt omgegaan, waarbij ook de adviezen naar aanleiding van geanalyseerde toetsen rechtstreeks door de toetscommissies aan het

onderwijsmanagement worden doorgegeven. Hierdoor heeft de examencommissie minder zicht op de (inhoudelijke) adviezen en de opvolging daarvan in de opleiding.

Aanbeveling 6:

Als de toetscommissie rechtstreeks een advies uitbrengt aan management of directie, moet de examencommissie actief over de inhoud van dat advies en de opvolging ervan geïnformeerd worden. De examencommissie kan dan in de overleggen met de instituutsdirecteur en het management deze partijen bevragen over de aanpak en voortgang van de gewenste bijsturing.

Streef naar de invoering van 'zuivere' Toetsborgingscommissies' (enkel borgen dus!):

Binnen Hogeschool Rotterdam mandateren alle examencommissies taken aan één of meerdere toetscommissies. Het gaat dan met name om de belangrijke wettelijke taak van het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens (artikel 7.12b., lid 1 onder a. WHW). Er is niet gekozen voor de gescheiden toetscommissies voor de 'zorgtaken' (toetsexpertteam) en de 'borgtaken' (toetsborgingscommissies).

Aanbeveling 7:

Onderzoek serieus de mogelijkheden voor de invoering van zuivere toetsborgingscommissies, die dus uitsluitend taken voor de examencommissie uitvoeren. Hierdoor kan deze toetscommissie zich toeleggen op de uitvoering van de met de examencommissie overeengekomen activiteitenplanning. Nu wordt maar al te vaak aangegeven dat de borgingtaken onvoldoende aandacht hebben kunnen krijgen, omdat de toetscommissie zorgtaken in opdracht van het onderwijsmanagement heeft uitgevoerd.

Om tot de vorming van zuivere toetsborgingscommissies te komen, moet ook de organisatie van de toetscommissies worden gezien. Nu bestaan grote verschillen en varianten: TC per opleiding, TC per cluster van opleidingen of TC instituutsbreed. Door het clusteren van toetscommissies wordt de verwevenheid met de opleiding verminderd en ontstaat massa/schaalgrootte om tot een splitsing van toetsexpertteams en toetsborgingscommissies te komen.

Verhoog de kwaliteit van functioneren toetscommissies:

Hoewel één van de belangrijkste borgtaken (kwaliteit tentamens en vaak ook examens) door de toetscommissie wordt uitgevoerd, ontbreekt het aan (organisatiebrede) reglementering rond toetscommissies. Dat is best vreemd, te meer daar door mandatering en het veelal ontbreken van een werkende planning- & controlcyclus bij de uitvoering van deze taak zwaar op de toetscommissies wordt geleund.

Aanbeveling 8:

Schep een organisatiebreed kader op punten die van belang zijn voor de organisatie en positionering van toetscommissies. Introduceer en specificer in ieder geval:

- *benoeming(svereisten) leden toetscommissie*
- *taken (kwaliteit tentamens òf ook afstudeerprogramma's)*
- *linking-pin met examencommissie (voorzitter TC lid maken van EC)*

Laat examencommissie zèlf de borgingstaken inzake gerealiseerde leerresultaten uitvoeren (dus niet mandateren!):

De betrokkenheid, aard en intensiteit waarmee de examencommissies deze borgingstaak uitvoeren, verschilt. Deze taak wordt tevens gemandateerd aan toetscommissies of aan separate afstudeercommissies.

Aanbeveling 9:

Bespreek in het PVE de kritische kanttekeningen die de Inspectie van het Onderwijs maakt bij het mandateren van borgingstaken inzake gerealiseerde leerresultaten. Pas zo nodig de huidige werkwijze aan.

Vul de ambities voor externe validering in met gerichte acties:

Voornemens om meer aandacht en invulling van externe validering te geven worden regelmatig vermeld. De mate waarin externe validering wordt ingezet bij het beoordelen van gerealiseerde leerresultaten verschilt tussen de opleidingen. Ook zijn er opleidingen die externe validering niet in het feitelijke beoordelingsproces inzetten, maar enkel in kalibratie- en screeningsessies om achteraf te checken of het eindniveau op orde was.

Aanbeveling 10:

Vul de ambities voor externe validering in. Belangrijk daarbij is dat externe validering niet als 'moetje' wordt ervaren, maar dat er gericht vanuit het perspectief van toegevoegde waarde mee wordt omgegaan. Zoals gezegd werkt OeO aan een HR-breed beleid om externe validering meer vorm en inhoud te geven. Uiteraard start externe validering aan de 'zorgende kant'. Examencommissies geven aan ambities te hebben om van uit hun borgende taak aandacht aan dit vraagstuk te willen besteden.

Scherp het format voor het jaarverslag examencommissies / kwantitatieve gegevens aan:

Het format voor het jaarverslag 2019-2020 dient op basis van de ervaringen over het verslagjaar 2018-2019 te worden aangescherpt. Ook worden de cijfermatige gegevens opgevraagd bij de examencommissies. Opvallend zijn de verschillende – overigens logische - interpretaties die de examencommissies hebben bij het opgeven van de uitgevraagde gegevens.

Aanbeveling 11:

Pas het format voor de jaarverslagen 2019-2020 aan. Let op de volgende specifieke punten, die veelal te maken hebben met de planning- & control cycli:

- *aantal geplande activiteiten examencommissie/toetscommissie.*
- *aantal uitgevoerde activiteiten en een nadere toelichting.*
- *voornaamste bevindingen die er uitspringen per ingestelde toetscommissie.*
- *bijsturing.*
- *paragraaf 4.1. en 4.3 samenvoegen (opsomming activiteiten met daarbij de bevindingen).*
- *paragraaf 4.2 ('Betrokkenheid 'externen' daarbij'): kopje wijzigen. Nu ontstaat verwarring met externe lid van de examencommissie.*

Aanbeveling 12:

Pas het format voor het opvragen van de kwantitatieve gegevens 2019-2020 aan:

- *algemeen: in vervolg geen Excelbestand meer bijvoegen, maar tabel in format opnemen.*

- faciliteiten: toegekende tijd expliciet in fte's (niet in uren) en ambtelijk secretaris opnemen.
- vergaderingen: bij uitvraag aantallen tevens verschillende soorten vergaderingen opnemen.
- vrijstellingen: de tekst van het format in overeenstemming brengen met tabel. Probleem is dat slechts het aantal verleende vrijstellingen wordt opgevraagd en het format voor het jaarverslag uitgaat van het aantal ingediende vrijstellingsverzoeken. Verder is er sprake van onduidelijkheid of de aantallen op studentniveau of cursusniveau moeten worden opgegeven.
- fraudegevallen: expliciet maken of het gaat om betrokken studenten of om fraudegevallen. Verder dient duidelijk te worden gemaakt of het gaat om het aantal fraudemeldingen of om daadwerkelijk bewezen fraude.

11. Bijlagen

11.1. Format jaarverslag examencommissies studiejaar 2018-2019

Hoofdstuk 1: Voorwoord

<Geef hier een korte reflectie op het functioneren van de examencommissie als inleiding op de verantwoording middels dit jaarverslag.>

Hoofdstuk 2: Faciliteiten, samenstelling en werkwijze examencommissie

Paragraaf 1: Faciliteiten van de examencommissieleden en vergaderingen

<Geef een toelichting op het ingevulde excelbestand op deze onderdelen. Beschik de examencommissie over voldoende faciliteiten om de wettelijke taken en bevoegdheden naar behoren uit te voeren. Hoe zag de vergaderstructuur eruit en heeft dat gewerkt?>

Paragraaf 2: Samenstelling examencommissie

<Geef de samenstelling van de examencommissie aan, waarbij per commissielid de datum van toetreding in de commissie wordt vermeld ('lid sinds'). Geef ook aan wie de positie van het wettelijk verplichte 'externe lid' invult.>

Paragraaf 3: Gevoerde overleg met de directie inzake de faciliteiten en de uitkomst daarvan

<Geef een beschrijving van de gevoerde overleggen met de instituutsdirecteur. Hoe vaak is er overlegd (adviesfrequentie is 4 keer per jaar)? Zijn problemen rond facilitering, continuïteit, drukte en werkdruk besproken en aangepakt? Is er naar de mening van de examencommissie passende actie door de instituutsdirecteur ondernomen?>

Paragraaf 4: Mogelijkheid om onafhankelijk te functioneren

<Was de examencommissie in staat onafhankelijk te functioneren? Welke issues zijn van belang?>

Paragraaf 5: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 3: Borgen van de kwaliteit van tentamens

Paragraaf 1: Verrichte activiteiten door examencommissie om de kwaliteit van toetsen te borgen

<Geef aan hoe de examencommissie de kwaliteit van tentamens heeft onderzocht in termen van validiteit, betrouwbaarheid en inzichtelijkheid. Geef tevens aan of toetscommissies zijn ingesteld indien dat het geval is, dan de mandaten als bijlagen toevoegen.>

Paragraaf 2: Verrichte activiteiten door toetscommissie om de kwaliteit van toetsen te borgen

<Geef aan welke activiteiten op de planning van de toetscommissie stonden en welke zijn uitgevoerd. Geef aan hoe deze activiteiten er praktisch uit gezien hebben. Hoe zien de afspraken over de planning, monitoring en afstemming tussen de toetscommissie en examencommissie eruit? Is bijvoorbeeld de inhoud van het mandaat vertaald naar een concrete activiteitenplanning voor het studiejaar?>

Paragraaf 3: Oordeel van de examencommissie over de activiteiten van de toetscommissie

<Geef aan hoe de examencommissie zich een oordeel heeft gevormd over de tijdige en correcte uitvoering van de geplande en afgesproken activiteiten van de toetscommissie. Geef aan hoe de examencommissie de uitgevoerde activiteiten van de toetscommissie kwalitatief beoordeelt. Hoe is het periodiek contact tussen de examencommissie en de toetscommissie(s) vormgegeven? Zijn vanuit het periodiek contact specifieke problemen in het functioneren van de toetscommissie(s) naar voren

gekomen?. Vermeld ondernomen acties door examencommissie om tot een oordeel over de activiteiten van de toetscommissie te komen.>

Paragraaf 4: Uitgebrachte adviezen en opvolging daarvan

<Welke bevindingen heeft de toetscommissie aan de examencommissie gerapporteerd? Zijn deze door de examencommissie gebruikt om adviezen te geven aan het opleidingsmanagement? Welke adviezen heeft de examencommissie aan het opleidingsmanagement afgegeven inzake de noodzakelijke bijsturing (adviezen hier s.v.p. samenvatten)? Geef aan wat er naar aanleiding van de adviezen is gebeurd.>

Paragraaf 5: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 4: Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten (voorheen eindkwalificaties)

Paragraaf 1: Werkwijze van de examencommissie bij het toetsen van de eindkwalificaties zoals beschreven in de OER

<Geef aan welke activiteiten de examencommissie heeft uitgevoerd om de kwaliteit van de gerealiseerde leerresultaten/eindkwalificaties te borgen. Ga inhoudelijk op deze uitgevoerde taken in, een procesmatige beschrijving volstaat niet.>

Paragraaf 2: Betrokkenheid 'externen' daarbij

<Hoe wordt externe validering vormgegeven bij het vaststellen of een student de leerresultaten daadwerkelijk gerealiseerd heeft. Het gaat hier om het betrekken van 'vreemde ogen' in het feitelijke proces van examinering (inclusief het beoordelen van scripties, assessments, et cetera).>

Paragraaf 3: Bevindingen van de examencommissie daarbij

<Neem hier de bevindingen van de examencommissie op die zijn gedaan in het onderzoek naar de kwaliteit van de gerealiseerde leerresultaten/eindkwalificaties.>

Paragraaf 4: Uitgebrachte adviezen en opvolging daarvan

<Welke adviezen heeft de examencommissie aan het opleidingsmanagement afgegeven inzake de noodzakelijke bijsturing (adviezen hier s.v.p. samenvatten)? Geef aan wat er naar aanleiding van de adviezen is gebeurd.>

Paragraaf 5: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 5: Richtlijnen en aanwijzingen om de uitslagen van tentamens te beoordelen en vast te stellen

Paragraaf 1: Afgegeven richtlijnen en aanwijzingen

<Geef aan welke richtlijnen en aanwijzingen de examencommissie binnen de kaders van de OER aan de examinatoren geeft. Het gaat dan om eisen die gesteld worden met betrekking tot de vorm van tentaminering, de afname/beoordeling/vaststelling van de uitslag, de mate van hergebruik oude tentamenvragen e.d.. Bestaande afgegeven richtlijnen en aanwijzingen kunnen op onderwerpsniveau op deze plaats worden opgesomd. Wanneer er door de examencommissie nieuwe richtlijnen en aanwijzingen zijn afgegeven in de jaarverslagperiode, dienen deze ook inhoudelijk te worden toegelicht.>

Paragraaf 2: Uitkomsten/bevindingen bij de toepassing van die richtlijnen

<Vermeld hier belangrijke uitkomsten en bijzonderheden die zich bij het toepassen van de richtlijnen en aanwijzingen voordeden.>

Paragraaf 3: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 6: Vrijstellingenbeleid

Paragraaf 1: Aantallen vrijstellingen

<Geef een toelichting op het ingevulde excelbestand. Geef aan hoeveel vrijstellingsverzoeken voor het afleggen van één of meer tentamens zijn ontvangen. Hoeveel zijn toegewezen/afgewezen. Vermeld eventuele bijzonderheden die zich voordeden omtrent vrijstellingen.>

Paragraaf 2: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 7: Gevolgde deskundigheidsbevordering/scholing

Paragraaf 1: Aard en omvang van de activiteiten (collectief en individueel)

<Vermeld hier de collectieve en individuele scholingsactiviteiten in het kader van deskundigheidsbevordering.>

Paragraaf 2: Deskundigheid inzake beoordelen toetskwaliteit (SKE/BKE-certificaten)

<Geef aan hoe de examencommissie als geheel over voldoende deskundigheid met betrekking tot toetsen en toetsbeleid beschikt. Geef voor ieder afzonderlijk lid van de examencommissie en gemandateerde toetscommissies aan of het betreffende lid al dan niet beschikt over een BKE- en/of SKE-certificaat.>

Paragraaf 3: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 8: Aanwijzing examinatoren

Paragraaf 1: Benoemingsprocedure en profielschetsen

<Geef aan welke procedure is gevolgd. Welke profielschetsen zijn gehanteerd? Wat zijn de ervaringen die hiermee zijn opgedaan? Zijn er gedurende het studiejaar examinarschappen ingetrokken?>

Paragraaf 2: Benoeming 'externe' examinatoren

<Zijn er examinatoren van buiten de Hogeschool Rotterdam benoemd in het kader van externe validering? Zo ja, welke achtergronden hadden deze personen? Welke ervaringen zijn met het betrekken van 'externen' bij het vaststellen van gerealiseerde leerresultaten/eindkwalificaties opgedaan? Ook graag toelichten wanneer er geen externe examinatoren zijn benoemd.>

Paragraaf 3: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 9: Betrokkenheid bij accreditaties

Paragraaf 1: Aard van de betrokkenheid

<Is de examencommissie betrokken geweest bij accreditaties van opleidingen? Zo ja, vermeld hier de naam van de opleiding(en) en eventuele bijzonderheden?>

Paragraaf 2: Effecten van de betrokkenheid

<Reflecteer kort op de effecten van de betrokkenheid de accreditatie van opleidingen?>

Hoofdstuk 10: Betrokkenheid bij nieuwe onderwijsactiviteiten

Paragraaf 1: Aard van de betrokkenheid

<Is de examencommissie betrokken geweest bij nieuwe activiteiten? Zo ja, op welke wijze? Denk hierbij aan nieuwe route, varianten, curricula, toetsvormen et cetera.>

Paragraaf 2: Effecten van de betrokkenheid

<Reflecteer kort op de effecten van de betrokkenheid bij nieuwe activiteiten?>

Hoofdstuk 11: Beoordeling van programma's op maat

Paragraaf 1: Ervaringen bij aanvragen van individuele studenten

<Indien van toepassing graag de ervaring vermelden.>

Paragraaf 2: Ervaringen bij verzoeken om toestemming minors bij andere instellingen

<Indien van toepassing graag de ervaring vermelden. Het hier om zowel Kies-op-Maat trajecten, als ook die daarbuiten.>

Hoofdstuk 12: Verstrekte getuigschriften

Paragraaf 1: Aantal verstrekte getuigschriften

<Geef aan hoeveel getuigschriften voor propedeuse-, bachelor-, master- en associate degree zijn verstrekt. Geef een toelichting op de cijfers zoals deze zijn vermeld in het excelbestand.>

Paragraaf 2: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 13: Fraude en preventie

Paragraaf 1: Geconstateerde fraude en onregelmatigheden bij toetsen

<Geef een toelichting op het ingevulde excelbestand en het opgenomen totaalcijfer.>

Paragraaf 2: Praktijken op het gebied van fraude door studenten

<Geef een weergave van de verschillende fraudepraktijken.>

Paragraaf 3: Sancties en preventie maatregelen n.a.v. fraude door studenten

<Geef aan welke sancties er opgelegd zijn, inclusief op grond van welk sanctiebeleid. Geef aan welke preventie maatregelen er getroffen zijn. Ga specifiek in op het gebruik van Ephorus.>

Paragraaf 4: Praktijken op het gebied van fraude door examinatoren

<Geef een weergave van de verschillende fraudepraktijken.>

Paragraaf 5: Sancties en preventie maatregelen n.a.v. fraude door examinatoren

<Geef aan welke sancties er opgelegd zijn, inclusief op grond van welk sanctiebeleid. Geef aan welke preventie maatregelen er getroffen zijn.>

Paragraaf 6: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 14: Toetsgerelateerde klachten

Paragraaf 1: Aantallen toetsgerelateerde klachten en aantal gegronde daarvan

<Geef een toelichting op het ingevulde excelbestand en het opgenomen totaalcijfer.>

Paragraaf 2: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 15: Hoorzittingen examencommissie

Paragraaf 1: Aantallen hoorzittingen

<Geef een toelichting op het ingevulde excelbestand en het opgenomen totaalcijfer.>

Paragraaf 2: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 16: Aantal beroepszaken CBE

Paragraaf 1: Aantallen beroepszaken bij CBE hoorzittingen en aantal gegronde daarvan

<Geef een toelichting op het ingevulde excelbestand en het opgenomen totaalcijfer.>

Paragraaf 2: Trends of aandachtspunten

<Welke trends of aandachtspunten gelden met betrekking tot bovenstaande?>

Hoofdstuk 17: Overige aangelegenheden

<Vermeld hier specifieke zaken die de examencommissie onder de aandacht van het College van Bestuur wil brengen.>

Hoofdstuk 18: Bijlagen

<Neem in ieder geval de volgende bijlagen op:

- Mandaten aan de toetscommissie met bijgewerkte P&C-cyclus*
- Ingevulde factsheet>*

11.2. Opgevraagde kwantitatieve gegevens per examencommissie

11.2.1. Faciliteiten (uren per week voor leden, voorzitter en secretaris)

Faciliteiten voor de examencommissie Instituuttotalen: uren per week (voorzitter, leden, secretaris)	2018/2019				2017/2018				2016/2017			
	in weektaakomvang				in weektaakomvang				in weektaakomvang			
	vz	leden	secr	totaal	vz	leden	secr	totaal	vz	leden	secr	totaal
CMI	0,4	0,6	0,6	1,6	0,4	0,6	0,6	1,6	0,4	0,6	0,6	1,6
COM	0,8	1,0	0,8	2,6	0,6	0,5	1,0	2,1	0,6	0,5	1,0	2,0
EAS	0,5	0,8	0,8	2,1	0,5	0,9	0,9	2,3	0,2	1,0	0,8	2,0
IBK	0,4	0,6	0,6	1,6	0,4	0,8	0,6	1,8	0,4	0,9	0,6	1,9
IFM	0,5	0,8	0,3	1,6	0,5	0,8	0,3	1,6	0,5	0,8	0,3	1,6
IGO B	0,4	1,4	0,8	2,6	0,4	1,4	0,8	2,6	0,4	1,4	0,8	2,6
IGO AvB (Masters)	0,1	0,03	n.i.	0,1	0,1	0,03	n.v.t.	0,1	0,1	0,03	n.v.t.	0,1
ISO	0,3	1	n.i.	1,3	0,3	1	n.i.	1,3	0,3	1	0,25	1,6
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	X	X	X	X	X	X	0,2	0,2	0,6	1,0
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	X	X	X	X	X	X	0,2	0,5	0,6	1,3
IvG-Masters	X	X	X	X	X	X	X	X	0,2	0,3	0,2	0,7
IvG	0,4	0,9	1,6	2,9	0,4	1	1,6	3,0	X	X	X	X
IvL- Lero	X	X	X	X	X	X	X	X	0,4	0,2	0,6	1,2
IvL-Pabo/M LI	X	X	X	X	X	X	X	X	0,3	0,5	n.i.	0,8
IvL	0,6	1,1	0,6	2,3	0,6	1,1	0,6	2,3	X	X	X	X
RAC	0,7	1,3	n.i.	2,0	X	X	X	X	X	X	X	X
RBS	0,5	1,2	n.i.	1,7	0,9	0,7	n.i.	1,6	0,9	0,7	n.i.	1,6
RMI	0,2	0,3	0,1	0,6	0,2	0,8	0,2	1,2	0,2	2,0	0,2	2,4
WdKA	0,3	0,5	0,6	1,4	0,2	0,6	0,6	1,4	0,2	0,5	0,6	1,3
in uren												
Totaal in weektaakomvang	6,1	11,5	6,8	24,4	5,5	10,2	7,2	22,9	5,5	11,0	7,2	23,7

11.2.2. Aantal vergaderingen in het studiejaar 2018-2019

Vergaderingen Aantallen	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
CMI	37	38	35	29	41
COM	35	22	30	30	37
EAS	22	29	22	22	23
IBK	41	42	39	30	23
IFM	13	13	13	n.i.	n.i.
IGO B	20	22	22	20	24
IGO AvB (Masters)	3	3	3	3	2
ISO	23	25	21	21	21
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	22	22	23
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	27	41	35
IvG-Masters	X	X	12	14	12
IvG	14	16	X	X	X
IvL- Lero	X	X	29	n.i.	25
IvL-Pabo/M LI	X	X	20	20	13
IvL	20	23	X	X	X
RAC	36	X	X	X	X
RBS	24	26	24	24	20
RMI	18	18	18	18	18
WdKA	14	11	11	10	10
Totaal	320	288	348	304	327

11.2.3. Aantal afgegeven getuigschriften per soort in het studiejaar 2018-2019

Getuigschriften	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
Propedeuse					
CMI	463	453	421	455	540
COM	663	719	594	842	576
EAS	428	472	419	581	442
IBK	487	338	395	453	357
IFM	358	383	376	358	368
IGO B	722	645	522	594	574
IGO AvB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
ISO	531	495	715	496	655
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	280	320	296
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	391	500	335
IvG-Masters	X	X	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
IvG	748	656	X	X	X
IvL- Lero	X	X	660	n.i.	473
IvL-Pabo/M LI	X	X	99	133	212
IvL	750	660	X	X	X
RAC	n.v.t.	X	X	X	X
RBS	480	522	566	542	471
RMI	149	169	182	191	143
WdKA	427	450	359	321	361
Totaal	6206	5962	5979	5786	5803

Getuigschriften	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
Bachelor					
CMI	361	382	381	366	368
COM	545	528	542	524	353
EAS	447	472	315	325	293
IBK	393	280	374	339	308
IFM	286	307	353	263	292
IGO B	492	427	455	428	389
IGO AvB (Masters)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
ISO	480	468	447	425	532
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	232	247	248
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	247	151	157
IvG-Masters	X	X	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
IvG	644	573	X	X	X
IvL- Lero	X	X	446	n.i.	253
IvL-Pabo/M LI	X	X	152	183	213
IvL	544	501	X	X	X
RAC	n.v.t.	X	X	X	X
RBS	424	357	427	329	343
RMI	144	156	126	111	89
WdKA	300	302	374	357	423
Totaal	5060	4753	4871	4048	4261

Getuigschriften Ad	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
CMI	X	151	64	54	38
COM	X	361	74	56	80
EAS	X	48	42	55	50
IBK	X	127	155	177	120
IFM	X	53	58	29	54
IGO B	X	14	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
IGO AvB (Masters)	X	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
ISO	X	82	66	50	65
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	nvt	n.v.t.	nvt
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	11	17	15
IvG-Masters	X	X	n.v.t.	89	n.v.t.
IvG	1	18	X	X	X
IvL- Lero	X	X	1	n.i.	n.v.t.
IvL-Pabo/M LI	X	X	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
IvL	22	4	X	X	X
RAC	648	X	X	X	X
RBS	X	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
RMI	X	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
WdKA	X	37	34	28	21
Totaal	671	895	505	555	443

Getuigschriften Masters	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
CMI	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
COM	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
EAS	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
IBK	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
IFM	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
IGO B	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
IGO AvB (Masters)	17	6	7	9	20
ISO	51	63	43	30	57
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	n.v.t.	n.v.t.	0
IvG-Masters	X	X	107	89	103
IvG	124	157	X	X	X
IvL- Lero	X	X	n.v.t.	n.i.	n.v.t.
IvL-Pabo/M LI	X	X	24	25	32
IvL	16	26	X	X	X
RAC	n.v.t.	X	X	X	X
RBS	132	95	87	90	126
RMI	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
WdKA	57	156	47	54	31
Totaal	397	503	315	297	369

11.2.4. Vrijstellingen (het verlenen van vrijstelling voor het afleggen van één of meer tentamens, afgewezen verzoeken tellen hierin dus niet mee)

Verleende vrijstellingen (ind.+categ.) Aantallen	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
CMI	80	224	391	731	422
COM	21	40	43	74	110
EAS	6	26	69	194	28
IBK	38	38	89	136	115
IFM	56	109	121	176	24
IGO B	367	551	474	1159	869
IGO AvB (Masters)	26	9	41	26	15
ISO	1	16	19	48	44
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	10	18	14
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	62	57	57
IvG-Masters	X	X	26	17	30
IvG	107	130	X	X	X
IvL- Lero	X	X	555	n.i.	331
IvL-Pabo/M LI	X	X	5	62	52
IvL	420	407	X	X	X
RAC	96	X	X	X	X
RBS	16	130	117	76	1831
RMI	1	23	12	16	19
WdKA	171	134	96	98	87
Totaal	1406	1837	2130	2888	4048

11.2.5. Fraude en andere onregelmatigheden

Fraude en andere onregelmatigheden Aantallen (studenten)	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
CMI	30	27	31	36	29
COM	47	17	68	65	41
EAS	24	26	28	35	36
IBK	14	26	90	100	46
IFM	34	51	43	48	35
IGO B	77	88	63	141	33
IGO AvB (Masters)	0	0	1	0	1
ISO	15	26	25	27	36
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	10	10	4
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	8	15	15
IvG-Masters	X	X	1	0	2
IvG	12	17	X	X	X
IvL- Lero	X	X	49	n.i.	24
IvL-Pabo/M LI	X	X	5	13	18
IvL	28	42	X	X	X
RAC	28	X	X	X	X
RBS	25	68	50	44	45
RMI	15	14	12	16	16
WdKA	13	11	32	12	14
Totaal	362	413	516	562	395

11.2.6. Toetsgerelateerde klachten

Toetsgerelateerde klachten Aantallen (waarvan gegrond)	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
CMI	50 (36)	67 (29)	72 (24)	52 (?)	54
COM	36 (13)	47 (15)	21 (1)	38 (16)	67
EAS	40 (28)	45 (23)	13 (?)	40 (13)	32
IBK	63 (49)	86 (41)	48 (33)	125 (44)	99
IFM	131 (38)	137 (43)	99 (34)	110 (29)	100 (22)
IGO B	59 (9)	102 (5)	122 (34)	74 (37)	87
IGO AvB (Masters)	0	1 (?)	0	1 (?)	0
ISO	11 (3)	10 (2)	30 (9)	52 (24)	51
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	231 (104)	474 (194)	608 (275)
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	29 (7)	45 (24)	51
IvG-Masters	X	X	2	12 (7)	9
IvG	46 (8)	48 (4)	X	X	X
IvL- Lero	X	X	87 (49)	n.i.	70
IvL-Pabo/M LI	X	X	11	13 (8)	19
IvL	30 (21)	41 (?)	X	X	X
RAC	150 (36)	X	X	X	X
RBS	149 (35)	177(*)	84 (?)	34 (?)	n.i.
RMI	26 (10)	10 (5)	11 (6)	16 (4)	4
WdKA	391 (341)	339 (298)	315 (256)	370 (316)	426
Totaal	1182 (627)	888 (442)	1175 (523)	1460 (716)	969

11.2.7. Hoorzittingen van de examencommissie

Hoorzittingen examencommissies Aantallen	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
CMI	107	103	85	33	29
COM	61	65	73	n.i.	n.i.
EAS	69	50	25	46	48
IBK	30	79	131	251	240
IFM	104	98	63	48	35
IGO B	149	200	133	137	69
IGO AvB (Masters)	0	0	0	3	0
ISO	17	31	30	34	43
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlsk	X	X	25	37	27
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	21	28	14
IvG-Masters	X	X	2	0	3
IvG	26	6	X	X	X
IvL- Lero	X	X	29	n.i.	32
IvL-Pabo/M LI	X	X	6	17	21
IvL	32	43	X	X	X
RAC	148	X	X	X	X
RBS	55	37	n.i.	n.i.	n.i.
RMI	19	10	15	23	20
WdKA	18	10	16	11	12
Totaal	835	732	654	668	593

11.2.8. CBE-zaken (College van Beroep voor de Examens)

CBE-zaken Aantallen (waarvan gegrond)	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
CMI	3 (3)	4 (0)	1	4	4
COM	4 (0)	1 (1)	2 (1)	2 (1)	4 (0)
EAS	4 (0)	15 (3)	4 (1)	5 (0)	7 (2)
IBK	6 (1)	4 (1)	17	13 (0)	18 (2)
IFM	2 (2)	8 (3)	5	14	5
IGO B	7 (0)	16 (1)	13	22	13
IGO AvB (Masters)	0	0	0	1	
ISO	3 (1)	2 (1)	8	8	
IvG-Ergo/Fysio/Logo/Verlisk	X	X	7	14	13
IvG-HBO-V, LGW, MIZ, MHV	X	X	11	13	14
IvG-Masters	X	X	1	0	1
IvG	12 (1)	6 (0)	X	X	X
IvL- Lero	X	X	6	n.i.	
IvL-Pabo/M LI	X	X	0	0	1
IvL	1 (0)	4 (?)	X	X	X
RAC	1 (0)	X	X	X	X
RBS	7 (2)	7 (0)	8	20 (0)	28 (0)
RMI	3 (1)	4 (3)	5	5	3
WdKA	4 (0)	1 (1)	3 (1)	2	1
Totaal	57 (11)	57 (13)	91	83	55

11.3. Overzicht kernthema's jaarverslagen voorgaande studie jaren

Kernthema's 2017-2018:

- Samenstelling en werkwijze
- Borgen van de kwaliteit van de tentamens
- Onderzoek naar eindkwalificaties (mede in verband met de externe validering)
- Gevolgde deskundigheidsbevordering/scholing

Kernthema's 2016-2017:

- Borging van de leerresultaten (voorheen toetsing eindkwalificaties OER)
- (Inhoudelijk oordeel over) functioneren toetscommissies
- Faciliteiten
- Profielen en benoemingen examinatoren; intrekkingen examinarschap
- Richtlijnen en aanwijzingen om de uitslagen van tentamens te beoordelen en vast te stellen; daarbij fraude en de mogelijke rol van examinatoren daarbij bezien

Kernthema's 2015-2016:

- Toetsing eindkwalificaties OER
- Fraude, plagiaat en fraudepreventie
- Toetsgerelateerde klachten

Kernthema's 2014-2015:

- De onafhankelijkheid: aandachtspunten
- De facilitering: ontwikkelingen van de afgelopen periode
- Fraude: aandacht voor het onderwerp
- Vrijstellingen
- Benoemingsprocedure examinatoren

Kernthema's 2013-2014:

- De onafhankelijkheid: aandachtspunten
- De facilitering: ontwikkelingen van de afgelopen periode
- Fraude: aandacht voor het onderwerp
- Vrijstellingen: trends
- Benoemingsprocedure examinatoren
- Verantwoording van de taak van examencommissies met betrekking tot de vaststelling van de OER, met name ten aanzien van het eindniveau

11.4. De toetscommissie: borgen of zorgen?

Toetsen

De toetscommissie: borgen of zorgen?

De rol en positie van de toetscommissie in het bekostigd hoger onderwijs

Wat is de rolverdeling tussen de examencommissie en de toetscommissie? Wie doet wat? Wat zijn de verantwoordelijkheden van de examencommissie en het opleidingsmanagement als het gaat om toetskwaliteit en welke rol kan een toetscommissie daarin spelen? We laten zien dat deze rol afhangt van de positionering van de toetscommissie. Daarom pleiten we voor een andere naamgeving, die de specifieke rol direct verduidelijkt.

Door **Evelyn van de Veen, Martine Pol en George Moerkerke**

Er is een fundamenteel verschil tussen examencommissies en toetscommissies. De examencommissie heeft een officiële status. Haar taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in de wet. Dat geldt niet voor de toetscommissie, en dus kun je ook geen algemene uitspraken doen over de rol van toetscommissies. Elke toetscommissie kan en mag weer helemaal anders zijn. In de praktijk zien we twee typen: toetscommissies die zijn ingesteld door een examencommissie en toetscommissies die onder het opleidingsmanagement vallen. In beide gevallen houdt de toetscommissie zich bezig met de toetskwaliteit, maar de invalshoek verschilt. Examencommissie en opleidingsmanagement hebben andere taken als het om toetskwaliteit gaat. Vaak wordt dit verschil samengevat als 'borgen versus zorgen'. Het opleidingsmanagement moet zorgen dat de

toetskwaliteit op orde is, terwijl de examencommissie de wettelijke taak (WHW artikel 7.12b, lid 1) heeft om de kwaliteit van tentamens en examens te borgen. Hieruit volgt dat een toetscommissie die door een examencommissie is ingesteld andere werkzaamheden dient te verrichten dan een toetscommissie die onder het opleidingsmanagement valt. Om zicht te krijgen op de mogelijke activiteiten van de twee typen toetscommissies, is het handig om eerst te kijken wat die rollen van 'zorgen' en 'borgen' precies inhouden.

Borgen versus zorgen

De borgende taak van de examencommissie wordt weleens uitgelegd als de verantwoordelijkheid voor de evaluatie van toetskwaliteit van een opleiding. Maar dat is een misvatting over het begrip 'borging'.

Iedereen die iets levert (of dat nu toetsen zijn, docent-trainingen of financiële rapportages) is zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit daarvan. Elk organisatieonderdeel is een zorgende partij en neemt ook zelf maatregelen om de kwaliteit van de eigen producten en processen te checken en op orde te houden. Een borgende instantie monitort de kwaliteit door bijvoorbeeld steekproefsgewijs te onderzoeken of producten en processen voldoen. Het is niet de bedoeling dat zij de dagelijkse verantwoordelijkheid voor het leveren van kwaliteit overneemt.

In de context van toetsing is het dus de taak van het opleidingsmanagement om ervoor te zorgen dat de toetskwaliteit op orde is. Dat betekent niet alleen processen inrichten en docenten faciliteren om te zorgen voor goede toetskwaliteit, maar ook analyseren en evalueren om vast te stellen in hoeverre de kwaliteit op orde is. In termen van de PDCA-cyclus, gangbaar in dit verband, is het de verantwoordelijkheid van het opleidingsmanagement om te zorgen dat deze cyclus telkens weer in zijn geheel wordt doorlopen.

De examencommissie is in feite de interne toezicht-houder op de kwaliteit van de toetsing. Zij beoordeelt in hoeverre de opleiding erin slaagt om goed te toetsen. Dat kan ze doen door onderzoeken te doen. Bijvoorbeeld een onderzoek naar de manier waarop toetsen tot stand komen, naar gehanteerde procedures en hulpmiddelen zoals beoordelingsformulieren. Of een onderzoek naar de toetsafname – bijvoorbeeld naar protocollen voor surveillanten – of naar de toetsen zelf. Deze onderzoeken vervangen niet de systematische kwaliteitscontrole die hoort plaats te vinden binnen de PDCA-cyclus van degenen die de toetsing verzorgen. Ze zijn er een aanvulling op: de examencommissie controleert of de opleiding de PDCA-cyclus rond toetsing goed doorloopt en het niveau in orde is.

Borging als maatwerk

Welke borgende activiteiten nodig zijn en in welke intensiteit, hangt af van de stand van zaken rond toetsing binnen de opleiding. Dit is te illustreren met een voorbeeld. Neem twee opleidingen, A en B. Bij opleiding A ontwerpt iedere docent naar eigen inzicht de toetsen van zijn vak. Als de slagingspercentages extreem laag of extreem hoog zijn of als studenten klagen, wordt de docent hierop aangesproken door het management. De docenten evalueren de toetsen incidenteel. Opleiding B heeft een geëxpliciteerd toetsbeleid en een samenhangend toetsprogramma. Alle toetsen worden systematisch ontworpen en geëvalueerd op basis van onder andere de analyse van toetsresultaten en studentenevaluaties. Vakcoördinatoren rapporteren de resultaten en stellen verbeterplannen op. Aan het eind van elk studiejaar worden deze geanalyseerd en worden er concrete acties voor het komende jaar afgesproken.

Het spreekt voor zich dat de examencommissies voor deze twee opleidingen hun borgingstaak op verschillende manieren gaan uitvoeren. Voor opleiding A gel-

den heel andere prioriteiten en een andere werkwijze dan voor opleiding B.

Om bij opleiding A zicht te krijgen op de kwaliteit van de toetsing, kan de examencommissie besluiten om een aantal toetsen onder de loep te nemen. Daarbij kan het nuttig zijn om bijvoorbeeld toetsanalyses uit te voeren. De resultaten hiervan kan de examencommissie vervolgens gebruiken om de opleiding te wijzen op problemen en te stimuleren haar processen anders in te richten. Zolang er geen of een matig geëxpliciteerd toetsbeleid is, kan de examencommissie ervoor kiezen een aantal basale richtlijnen te formuleren. Bijvoorbeeld de richtlijn dat er een beoordelingsformulier wordt ontworpen en geëvalueerd. Of dat bepaalde toetsen door twee personen worden beoordeeld met een procedure voor het geval zij van mening verschillen.

De examencommissie van opleiding B kan zich richten op een ander niveau van borging. Ze kan kritisch kijken naar de processen en instrumenten die worden gehanteerd, daarover conclusies trekken en die terugkoppelen. Mocht deze examencommissie nog zelf toetsanalyses uitvoeren of steekproefsgewijs toetsen onderzoeken, dan sluit ze aan bij beschikbare informatie van het management en de examinatoren (zoals uitgevoerde analyses en evaluaties). Deze kan zij gebruiken – aangevuld met eventueel extra vergaarde informatie – om tot een eigen oordeel te komen. Ze kan ook op een ander niveau naar de analyses van het management kijken, bijvoorbeeld vakoverstijgend, of gerelateerd aan nieuwe onderwijsontwikkelingen binnen de opleiding. Zo kan zij het management adviseren de PDCA-cyclus te verbeteren.

Wat voor een examencommissie zinnige onderzoeken zijn in het kader van de kwaliteitsborging verschilt dus per situatie. Zij sluit aan bij de toetskwaliteit en de processen rond toetsing bij de opleiding. Steeds dient ze daarbij te bekijken hoe ze de kwaliteit het meest effectief een impuls kan geven. In dit verband is het van belang dat examencommissie en opleidingsmanagement met elkaar in gesprek gaan en een visie schetsen op de gewenste ontwikkeling van de toetskwaliteit. Uitgangspunt blijft dat de verantwoordelijkheid voor de toetskwaliteit, inclusief de PDCA-cyclus eromheen, bij de zorgende partij – het management – ligt, en de examencommissie 'slechts' een borgende taak heeft.

Waarom is het zo belangrijk om als examencommissie aan de borgende kant te blijven? Wanneer de examencommissie zelf gaat zorgen, ontnemt ze degenen die dat eigenlijk zouden moeten doen hun verantwoordelijkheid. Dit leidt snel tot achteroverleunen ('ik hoor het wel als het niet goed is') of demotivatie ('het is ook nooit goed'). Daarnaast heeft de examencommissie niet de middelen en de bevoegdheid om de toetskwaliteit systematisch te verbeteren. Zij is weliswaar belast met het aanwijzen van examinatoren maar ze stuurt niet zelf docenten aan, beschikt niet over een budget voor professionalisering van de

Drs. Evelyn van de Veen werkt als zelfstandig trainer voor haar bedrijf evandeven en verzorgt trainingen didactiek en toetsing in het hoger onderwijs, waaronder trainingen voor leden van examencommissies. evandeven.nl

Drs. Martine P.J. Pol-Neefs is inspecteur hoger onderwijs en projectleider van de onderzoeken naar examencommissies (2015), opleidingscommissies (2016) en accreditatiestelsel (2017/2018). Bijdrage op persoonlijke titel. m.pol@owinsp.nl

Dr. George Moerkerke is werkzaam als toetsdeskundige bij het Expertisecentrum onderwijs en professionalisering (ECOP) van de Open Universiteit. george.moerkerke@ou.nl

examinatoren en voert geen reguliere functionerings-gesprekken.

Blijven borgen: de praktijk

De examencommissie moet aan de borgende kant blijven. Waar ligt die grens in de praktijk? De examencommissies van de opleidingen A en B uit ons voorbeeld kunnen dat illustreren. In het geval van examencommissie A is het prima dat zij, als onderdeel van haar onderzoek, toetsanalyses uitvoert. Als de examencommissie echter in het vervolg alle toetsen gaat analyseren, dan neemt zij een taak op zich die deel zou moeten uitmaken van de reguliere kwaliteitscyclus voor het maken van toetsen. Ze gaat dan zorgen in plaats van borgen. De examencommissie blijft aan de borgingskant van het proces als ze haar bevindingen aan de opleiding rapporteert en de opleiding aanspoort om deze toetsanalyses zelf uit te voeren. Op basis hiervan kan de opleiding een plan maken om de toetskwaliteit te verbeteren, en daarin opnemen dat regelmatig toetsanalyses worden uitgevoerd. De examencommissie borgt door eventueel te adviseren over het plan, en de uitvoering ervan te monitoren. Examencommissie A draagt er zo aan bij dat de opleiding de PDCA-cyclus rond de toetsing versterkt.

Voor examencommissie B geldt hetzelfde uitgangspunt: het is niet de bedoeling dat zij de permanente kwaliteitszorg rond toetsing overneemt, wél dat zij toezicht houdt en adviseert. Daartoe kan zij ook naar de toetsanalyse kijken. Ze kan de opleiding bijvoorbeeld adviseren om deze anders aan te pakken, om nog beter zicht te krijgen op de toetskwaliteit. Zo helpt de examencommissie de opleiding om de kwaliteit steeds naar een hoger niveau te tillen.

De rol van de toetscommissie

Met het onderscheid tussen borgen en zorgen is de formele rolverdeling tussen examencommissie en opleidingsmanagement helder. Maar welke rol speelt de toetscommissie binnen die verhouding nu precies? En waarin verschillen toetscommissies die zijn ingesteld door een examencommissie van toetscommissies die onder het opleidingsmanagement vallen? Om met die laatste te beginnen: het opleidingsmanagement kan een toetscommissie in het leven roepen ter ondersteuning van zijn zorgende taak op het gebied van de toetskwaliteit. Zo'n toetscommissie is een groep van getrainde/gespecialiseerde docenten en onderwijskundigen. De toetscommissie helpt dan bijvoorbeeld om te zorgen dat de PDCA-cyclus wordt doorlopen. Dat kan zij doen door bijvoorbeeld docenten actief te ondersteunen bij het maken en evalueren van toetsen, door de toetsing van een opleiding als geheel te evalueren en verbeterplannen op te stellen,

of door instrumenten aan te reiken voor het construeren van toetsen. Deze toetscommissie speelt dus een actieve rol in het bevorderen van toetskwaliteit. Op haar beurt kan de examencommissie besluiten om een deel van haar borgingstaken niet zelf uit te voeren, maar uit te besteden. Ook zij kan daarvoor een toetscommissie in het leven roepen – waarbij de examencommissie overigens wel zelf verantwoordelijk blijft. Deze toetscommissie bevindt zich dus aan de borgende kant. Dat betekent dat zij op passende wijze onderzoek kan doen naar aspecten van toetskwaliteit bij de opleiding. Zij rapporteert de resultaten aan de examencommissie. De examencommissie gebruikt die informatie om het opleidingsmanagement te adviseren, dat dan zelf op basis daarvan zijn eigen processen kan verbeteren. Zo worden soms (tijdelijke) commissies ingesteld om steekproefsgewijs de eindwerkstukken uit de afgelopen twee jaren te beoordelen, of commissies die onderzoek doen naar de fraudegevoeligheid bij de afname van schriftelijke tentamens.

De toetscommissie die door de examencommissie is ingesteld heeft dus een andere rol dan de toetscommissie die onder het management valt. Zij onderzoekt en adviseert over toetskwaliteit. Haar output bestaat met name uit rapporten over de kwaliteit van de tentamens en de examens, eventueel aangevuld met adviezen hoe de kwaliteit te behouden en te versterken. Uit het onderzoek van de commissie die steekproefsgewijs eindwerken heeft beoordeeld, kan bijvoorbeeld een advies voortvloeien aan het opleidingsmanagement om dit periodiek zelf te (laten) doen. De taak om docenten actief te ondersteunen in het toetsproces hoort niet bij deze commissie thuis.

Heldere rolverdeling, nieuwe termen

Of een toetscommissie onder het opleidingsmanagement of onder de examencommissie zou moeten vallen, is geen zinnige vraag. In beide situaties kan een toetscommissie nuttig zijn. Wel is het belangrijk dat iedereen zich bewust is van de positionering van de toetscommissie in de organisatie. Daarbij is de terminologie een problematisch punt. Velen ervaren de verantwoordelijkheidsverdeling tussen opleidingsmanagement en examencommissie in de praktijk als onduidelijk. Het helpt dan niet als de term 'toetscommissie' verschillende invullingen krijgt. Een oplossing kan zijn om die verschillen in de terminologie tot uitdrukking te brengen. Een toetscommissie die onder de examencommissie valt zou een 'toetsborgingscommissie' genoemd kunnen worden. Een toetscommissie die onder het management valt, zou een 'toetsexpertteam' kunnen heten, of een 'toetsondersteuningscommissie'. Sommige instellingen maken al gebruik van deze termen.

Het toetsexpertteam hoort bij de zorgende partij. Kernvraag is: doen wij het als opleiding goed, en hoe kunnen we het beter doen? Het werk van dit team is onderdeel van de processen die door de examencom-

missie worden geborgd. Voor de toetsborgingscommissie is de kernvraag: doet de opleiding het goed genoeg, en is zij in staat om zich te verbeteren? De examencommissie bepaalt wat deze commissie doet en hoe zij rapporteert. Haar eindverantwoordelijkheid kan zij invullen door te zorgen voor personele overlap tussen toetsborgings- en examencommissie. Ook kan zij ervoor kiezen de rapportages van de toetsborgingscommissie in de examencommissie te bespreken voordat ze naar het management gaan.

In de praktijk is zo'n helder onderscheid in rol en naamgeving niet altijd te maken. Kleine instellingen of opleidingen met weinig toetsdeskundigen kiezen er soms voor om een toetscommissie in te stellen die zowel voor het management als voor de examencommissie werkt. Het mag duidelijk zijn dat dit niet ideaal is. In elk geval moet worden voorkomen dat een toetsdeskundige die eerst, onder aansturing van het management, een docent heeft geholpen om een goede toets te maken, in een latere fase in opdracht van de examencommissie de kwaliteit van diezelfde toets moet beoordelen. Het is zaak om per geval te bekijken of de toetsdeskundige voldoende onafhankelijk kan opereren. De opdrachtformulering aan de toetsdeskundige luistert in zo'n situatie nauw. Ook is het van belang om vast te leggen hoeveel tijd de leden

van de toetscommissie mogen besteden aan opdrachten van de examencommissie en aan opdrachten van het management.

Een toetscommissie die onder de examencommissie valt zou een 'toetsborgingscommissie' genoemd kunnen worden

Conclusie

We startten dit artikel met de vraag hoe de examencommissie en de toetscommissie zich tot elkaar verhouden. De grote variëteit aan contexten waarbinnen examencommissies hun werk doen maakt het niet makkelijk om deze vraag eenduidig te beantwoorden. Dat komt mede doordat toetscommissies soms worden ingesteld door examencommissies en soms door het opleidingsmanagement. Op zich is daar niets op tegen. Examencommissie en opleidingsmanagement hebben weliswaar verschillende rollen, maar ze hebben wel een gezamenlijk doel: een opleiding met

goede tentamens en goede examens. Elke bijdrage daaraan is positief.

Door in de terminologie duidelijk onderscheid te maken tussen de twee typen toetscommissies, is voor iedereen in de organisatie duidelijk hoe deze commissies zijn geïmplementeerd en hoe de verantwoordelijkheden zijn verdeeld. Daarmee worden ook de contouren van een antwoord op onze vraag zichtbaar. Met een toetsexpertteam als toetscommissie, ingesteld door het opleidingsmanagement, heeft de examencommissie in feite niets te maken. Dit team houdt zich bezig met zorgen, niet met borgen. Het tegenovergestelde geldt voor de toetsborgingscommissie die de examencommissie kan instellen. Vanuit haar borgende taak kan deze commissie zaken onderzoeken en daarover rapporteren, maar het is niet aan haar om zelf actief te zorgen voor toetskwaliteit. De examencommissie is eindverantwoordelijk: zij bepaalt wat deze commissie doet en hoe zij rapporteert. De context waarbinnen de examencommissie opereert is daarbij leidend.

In alle verscheidenheid is het voor elke opleiding van belang dat opleidingsmanagement en examencommissie gezamenlijk een toekomstbeeld ontwikkelen van de onderlinge rolverdeling, de invulling van de PDCA-cyclus voor de kwaliteit van de toetsing, en de

Een toetscommissie die onder het management valt, zou een 'toetsexpertteam' kunnen heten, of een 'toetsondersteuningscommissie'

invulling van een meerjarenprogramma met borgingsactiviteiten. Hoe verschillend de startsituatie ook is, zo kunnen opleidingen geleidelijk naar een eindsituatie toewerken waarin zowel opleidingsmanagement als examencommissie zo dicht mogelijk bij de wettelijke taken en verantwoordelijkheden blijft. Voor de toetsexpertteams betekent dit dat zij reguliere taken in de PDCA-cyclus van het onderwijs uitvoeren om de kwaliteit van de toetsing te verhogen. Voor de toetsborgingscommissies betekent dit dat zij bijdragen aan het onafhankelijke, interne toezicht op de tentamens en examens van de opleidingen. Beide invalshoeken zijn nodig om de toetskwaliteit te versterken.

Noten

- 1 Het verschil in bevoegdheden die examencommissies in de praktijk van hun instelling krijgen in het bekostigd en het niet-bekostigd onderwijs, is de reden dat we dit artikel hebben toegespitst op het bekostigd hoger onderwijs.
- 2 De examencommissie kan mandateren, maar niet delegeren.

De vele contexten waarin examencommissies opereren

De context waarin examencommissies hun werk doen kent een enorme verscheidenheid. Er zijn examencommissies die de kwaliteit bij twee of drie opleidingen borgen; er zijn er ook die veertig opleidingen in portefeuille hebben.

Er zijn examencommissies die verbonden zijn aan opleidingen waarbij ondersteunende afdelingen zorg dragen voor de trainingen van docenten, het interpreteren van analyses van toetsresultaten en het opstellen van toetsplannen; er zijn ook opleidingen waar een dergelijke infrastructuur ontbreekt.

Er zijn examencommissies die zich volledig kunnen concentreren op de wettelijke taken; er zijn ook examencommissies die worden belast met extra taken vanuit het instellingsbestuur of het opleidingsmanagement, zoals het formuleren van het bindend studieadvies of het bepalen van de omvang en inhoud van een individueel premasterprogramma.

Er zijn examencommissies die een opleidingsmanagement treffen dat de kwaliteitszorg actief naar zich toetrekt; er zijn ook opleidingen waar daar nauwelijks ruimte of belangstelling voor is.

Er zijn examencommissies die in een stabiele en constructieve overlegstructuur met het opleidingsmanagement hun werk kunnen doen; er zijn ook examencommissies die er niet in slagen een vergadering te beleggen met verantwoordelijken.

En tot slot zijn er examencommissies die, uit gewoonte, nog een belangrijke rol vervullen bij de 'oude' taken voor examencommissies, zoals het organiseren van de tentamens.

11.5. Overzicht mogelijke vormen van externe validering

Hier onderstaande overzicht van mogelijke vormen van externe validering is afkomstig uit het rapport 'Vreemde ogen dwingen', Eindrapport Commissie externe validering examenkwaliteit hoger beroepsonderwijs (2012).

Schema 1: overzicht mogelijke vormen van externe validering

Toetsing	Instellingsoverstijgend bottom-up	Punttoets	leerwegafhankelijk
			leerwegaafhankelijk
		Longitudinaal	leerwegafhankelijk
			leerwegaafhankelijk
		Protocol	leerwegafhankelijk
			leerwegaafhankelijk
Andere methoden	via examencommissie	leden van buiten de instelling	
		leden certificeren	
	via examinatoren	examinatoren van buiten	
		examinatoren certificeren (toetsdeskundigheid)	
Additionele maatregelen (niet per se gerelateerd aan externe validering)	opleiding docenten	Inhoudelijke en didactische deskundigheid	
	via toetsbeoordelingscommissie	externen opnemen	
		leden certificeren	
		toetsbeoordeling is verplicht onderdeel takenpakket examencommissie	
	kwaliteit van de toets	stimuleren onderzoek naar innovatie toetspraktijk	
		in OER toetskwaliteitsbeleid opnemen	
		in OER verplichting opstellen en bekend maken eindtermen	
	visitatiecommissies	toetsexpertise in visitatiepanel	
		steekproeven door NVAO	
		criteria beoordeling toetsprogramma	
		borging externe legitimering toetsing	

11.6. Aanbevelingen jaarverslagen examencommissies voorgaande 3 studie jaren

De onderstaande aanbevelingen zijn afkomstig uit de onderzoeksrapporten Jaarverslagen Examencommissies over de studie jaren 2017-2018, 2016-2017, 2015-2016. Voor een volledige beschrijving van deze aanbevelingen wordt verwezen naar de desbetreffende onderzoeksrapporten. Het overzicht is bedoeld voor reflectie, het betreft nadrukkelijk géén statusoverzicht.

Studiejaar 2017-2018:

- Institutionaliseer het Platform Voorzitters Examencommissies en ken bezetting toe.
- Benoem de leden en voorzitters van de examencommissies in 'startbijeenkomst'.
- Neem in iedere examencommissie het externe lid op en denk na over effectieve invulling.
- Voer het besluit instituutsbrede examencommissies van 4 april 2018 uit.
- Regel periodiek contact in (minimaal 4 keer per jaar) tussen instituutsdirectie en examencommissie.
- Stel een HR-breed format voor het mandaat op met aanscherpte inhoud, inclusief afspraken over planning & controle gedurende het studiejaar.
- Maak duidelijk onderscheid tussen taken van opleidingsmanagement (zorgtaken) en examencommissies (borgtaken).
- Laat examencommissie zèlf naar aanleiding van bevindingen toetscommissie de noodzakelijke bijsturing aan het opleidingsmanagement kenbaar maken.
- Regel periodiek contact in tussen examencommissie en toetscommissie inzake de uitvoering van het mandaat (planning & controle) en bezetting.
- Actualiseer en centreer alle hulpmiddelen op HINT die te maken hebben met toetskwaliteit.
- Scherp het onderscheid aan tussen taken opleidingsmanagement en examencommissies wanneer het gaat om gerealiseerde leerresultaten (eindkwalificaties).
- Investeer in de deskundigheid van leden van de examencommissies, toetscommissies en examinatoren en maak de status inzichtelijk.
- Wijzig de procedure inzake opstellen jaarverslagen examencommissie.

Studiejaar 2016-2017:

- bestuurlijk zwaartepunt van de wijze waarop de examencommissies invulling geven aan de verantwoording van de borging van de bewaking van de leerresultaten is gedaan middels meerdere overleggen met het CvB.
- of de examencommissies die niet/slechts procesmatig rapporteren over de toetscommissies, zijn gevraagd extra aandacht te geven aan het functioneren van toetscommissies, is onzeker.
- of de richtlijn voor de facilitering van examencommissies die als richtlijn kan worden gebruikt, is aangepast aan de gewijzigde omstandigheden is niet voldoende helder. Hierbij ook aandacht voor de nodige tijd voor het functioneren van toetscommissies.
- pak de nog niet gerealiseerde uitvoering op van CvB-besluiten n.a.v. de aanbevelingen uit voorgaande rapporten (zie onder).

Studiejaar 2015-2016:

- publicatie jaarverslagen examencommissies: aanbevolen was om de verslagen niet openbaar te maken, aangezien er bij opstelling geen richtlijn hierover was. Ter versterking van de verantwoordingsfunctie, is aan te bevelen een richtlijn tot openbaarmaking mee te geven in het format voor de op te stellen jaarverslagen van examencommissies 2015-2016 (e.v.). Het onderwerp is ter bespreking gekomen bij het Platform Voorzitters. Het onderzoeksteam heeft geen richtlijn tot openbaarmaking aangetroffen.

- verantwoording taak met betrekking tot de toetsing van de eindkwalificaties: Gezien complexiteit van het bewaken van het eindniveau, is dienst OeO gevraagd een ondersteuningstraject hierover te entameren voor de EC's, wat gedaan is in de vorm van een symposium, echter niet gewenste effect. En wordt aanbevolen de dienst OeO opdracht te verlenen een richtlijn te formuleren aan de hand waarvan deze taak wordt verricht. Onderdeel van de richtlijn dient te zijn dat deze taak door de examencommissie zelf wordt uitgeoefend en dat er een inhoudelijke verantwoording van de werkwijze is, alsmede een vermelding van de adviezen die zijn uitgebracht. Onduidelijk is of deze richtlijn er is. Tevens aanbevolen om afstand met de Toetscommissies te verkleinen.

11.7. Afkortingenlijst

Hieronder volgen de afkortingen die niet in de hoofdtekst nader worden verklaard:

Organisatie-onderdelen:

AMC	Bureau Auditing, Monitoring & Control
CcS	Dienst Concernstaf
OeO	Dienst Onderwijs en Ontwikkeling

Examencommissies instituten:

CMI	Instituut voor Communicatie, Media en Informatietechnologie
COM	Instituut voor Commercieel Management
EAS	Instituut voor Engineering en Applied Science
IBK	Instituut voor Bedrijfskunde
IFM	Instituut voor Financieel Management
IGO-B	Instituut voor Gebouwde Omgeving: Bacheloropleidingen
IGO-M	Instituut voor Gebouwde Omgeving: Masteropleidingen
ISO	Instituut voor Sociale opleidingen
IVG	Instituut voor Gezondheidszorg
IVL	Instituut voor Lerarenopleiding
RAC	Rotterdam Academy
RBS	Rotterdam Business School
RMI	Rotterdam Mainport Institute
WdKA	Willem de Kooning Academie

Overigen:

WHW	Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek
-----	--